

మంజుల కవచము

మంజుల కవచము

Jedevari

1846 ఏప్రిల్ 15 వ తేదీన కలెక్షన్లు చేయబడినవి

మహాత్మా జాతకం
విశాఖ

1808-1843 వరకు
విశాఖ జాతకం ప్రతి సంవత్సరం.

విశాఖ జాతకం

29.9.1968

పండులలోగలవి గూర్చి వివరములు వ్రా
 స్తుమయ్య గారు 18305 అను కృ
 యాత్ర పత్రిలో వ్రాసియున్నారు. పండు
 లోగలను తిరుపతిలో గోపాం
 * Letters of Philip Meadows Taylor
 to Henry Reeve, Oxford University
 Press. Page 10-118. అను పద్యపత్రి
 యయ్యలు కేర్తలు చేసిరి. అయిత
 క్షేత్రమునకు నెలకు నేను రూపాయ
 పిచ్చుకుండిరి. (కెకె అను పేరుండుము
 మరమ్మత్తు లేక పాదగతుండగా నుండు
 లోగలను దానిని మరమ్మత్తు చేయించుటకు
 పూనుకొనిరి. అయితే అ దేవాయము కం
 నూరు (కర్పూరు) మాటగారి రాక్షసుల
 చేరియుండి దానిని మరమ్మత్తు చేయించు
 మరమ్మత్తు లేక పిచ్చు పద్యముగలది నా
 దుగా వ్రేలియున్నది వ్రేలియున్నది. ఇందు
 లోగలను తా నేమియు నున్నది.

పాదరూప నవాబు మొదట హిందూ
దేశమును మొగలు ప్రకృతికి ప్రతినిధిగా
దక్షిణాదిభాగమును పరిపాలించుటకును
మిగిలిన దేశమును సుబేదారులైన వ్యవహారం
చేయుచుండెను. విజాపూర్ ముల్కా నంబరి
వాడు. విజాపూర్ ముల్కా పేరునకు దక్కను
సుబేదారుడుగా ముస్లిము 1724 నుండి వ్యవసం
ప్రభుత్వము వ్యవహరించుచుండెను. 1803
నాటికి మొగలు ప్రకృతి యొక్క సామ్రాజ్య
మంతటకెను. మహమ్మదు ఖాన్ ఖాన్
అనునట్లు యుండిరి. అనాటి ధర్మ పాదుషా
అనునట్లు పేరునకు మరాఠీ ప్రకృతి
అయిన పూర్వపు రాజధానియైన మరాఠా
దళ మరాఠము జరుగుచుండెను.
వికారాబాద్ తన పూర్వపురమున లు
దక్కను, సుబేదారిని ధర్మ పాదుషాదేవి ఖాన్
చేయించుకొను ప్రవాసమును జరిగెను.
అంతరించిపోయిన పాదుషాదేవి
నది యేర్పాలు లున్నట్లు పేరుపెట్టెను. అ
ంతరించిపోయిన ప్రకారము నవాబుగారికి నవా
బుము చేయుటకును మిగిలిన ఇంగ్లీషు వారు
అరు నెలలముందు పై వ్యవసం పాదర
వాడులో ముందరి. వారి ప్రతినిధియైన రెవె
న్యూ పాదరవాద్ కృష్ణమండ
ఇచ్చి వ్యవహారముల నెప్పటికప్పుడు కంకరా
లోని గవర్నరుజనరలుకు తెలియవరచు
చుండును.
పాదరవాద్ నవాబుగారికికూడా ప్రత్యేక
పై వ్యవసం అది క్రమశిక్షణము పొంది
నట్లు దిక్కు. అందున అనాటికికూడా ఇంగ్లీషు
ఉన్నగులను నియమించుట అనునట్లుగా
ముందు. కంపెనీవారు క్రమ క్రమముగా జరి
వంతులగుచుండిరి. అప్పు విషయములందును
నవాబుగారు వారి పై పరిపాలనచేయవలసి ముక్తి
కలుగుచుండెను. జలంతులగు వీ ఇంగ్లీషు
వారికి కంపెనీ వచ్చినచో నేమి చేయుదురో
అను భయము నవాబుగారికిని, వారే మంత్రి
లకుమండెను. నవాబుగారిమంత్రిలు ఇంగ్లీషు
రెవెన్యూగారి పట్ల పరకాష విధేయతల కలిగి
వారి కమనస్సం మెలగవలసిన వారైరి. వికార
ాబాద్ నవాబుగారిపట్ల వీరీతలం ప్రధాన
మంత్రిగి నుండెను. అతడు నవరత్నదేశక
ఇంగ్లీషువారికి అనుకూలముగా నుండెను. అందు
వలన రాజకార్యములు ఇంగ్లీషువారికి అనుకూ
లముగా వారి ఇష్టానుసారముగా జరుగు
చుండెను. వీరీతలం 1808లో చనిపోగా
అయిన అల్లుడైన మునిర్ఉల్ ముల్కాగారును
నంస్థాన పై వికారము వారి నాయకుడుగు
షిముల్ ఉల్ ముగలును ప్రధానమంత్రి పదవి
పొందెనని పోషించెరి. ఈ విషయములో
నవాబుగారు గవర్నరు జనరల్ న మెంట్ గారి
అభిప్రాయమును తెలిసికొనగలిగిరి. మెంట్
గారు షిముల్ ఉల్ ముగలు నియమించిన భాగం
దునదిరి. అయితే నవాబుగారికిని యిష్టము
లేదు. ఇంగ్లీషువారిని సంక్లిష్టపరచుటకై
అప్పటికి దివాను షిమ్మిరుగా నుండి వారి
కమకూలముగా నుండిన రాజాచందూల్ గారి
సహా సహాయముతో అప్పు నవాబును అతని
కృతముగానే జరిపించు పద్ధతిలో మునిర్ఉల్
ముల్కా గారిని ప్రధాన మంత్రిగా నియ
మించిరి. ఇంగ్లీషువారు దీని కంగీకరించిరి.
వికారాబాద్ సుఖలోలుడై భగవదానములందు
మొదలి రాజకార్యముల పట్ల శ్రద్ధవహించక
నంస్థాన పరిపాలనమును దివాను షిమ్మిరు
గారికిని, ప్రధానమంత్రికిని వదలివేరి.

పూర్వపు మొదట 1724లో విజాపూర్
ముల్కాగారిలో ధర్మనుండి పాదరవాద్ కు
వచ్చిరి. రాజాచందూల్ గారు 1776లో
జన్మించిరి. అయినకు వారి భార్యల నవరత్న
అయిన పారీ ఉర్దూ భాషలో కవిత్వము
తెచ్చుచుండెను. అయిన రచించిన గజల్ అను
పద్యముల సంపుటి యొక్క టి ముగింపునది
యొప్పుది. చందూల్ గారు దివాన్ షిమ్మి
రుగా ముప్పదేండ్ల పై కంపెనీ సమర్థతతో
తనివేసిరి. అయిన కంపెనీలో పాదరవాద్
రాజీయంతరిక వ్యవహారములందనేకవిక్రీలు
భరిగెను. వానివచ్చిటి అయిన ధర్మముతో
ధర్మగృహినివర్తిమృతము. దివాన్ షిమ్మిరు
దీని నులభిస్తే పదికాదు. ఒక వంక విజాపూ
గారికిని ఇంకొక వంక కంపెనీ వారికిని గూడా
తీర్చి కరుముగా పనిచేయుచుండెను. చందూల్ గారి
గారు ఇంగ్లీషు రెవెన్యూ అంతరించు పైవా
కుగా నుండి వారి గౌరవమునకు పాత
తయ్యెను.
రాజాచందూల్ గారు దివాన్ షిమ్మిరుగ
నాటికి నంస్థానము యొక్క అధ్యక్షుడు
నరిగ నవాబుగారు లేదు. భూములన్నియు
జాగీరుదారుల క్రింద నుండెను. జాగీరుదారులు
తాం బలవంతులై సర్కారుకు చెల్లించవలసిన
షిమ్మిరు బాకీలు పట్టుచుండిరి. భూమి
లను నవాబు చేయు పాక్కును, పట్టులు
నవాబు చేయు పాక్కులను ఇజారాకీట్టులు
అతరముగ నుండెను. ఇజారాదారులు ప్రజలను
వీడించుచుండిరి. జాగీరుదారులు కారితద్ర
తలు కాపాడలేకుండిరి. ప్రజల బాధలు మితి
మీరెను. జలంతులు తిరుగుబాటు చేయు
చుండిరి. అల్లరులుతిరుగుబాటుల అచటకు
పై వ్యవసంవలసిన వచ్చుచుండెను. పాదర
వాదు ప్రభుత్వమువారు ఇంగ్లీషు పై వికారకు
జీతలై మునిర్ఉల్ ముగలు వలనను, నంస్థా
నములోని అల్లరుల వలనకు నియమించు
సామాన్య పై వికార జీతలై ముగలు చెల్లించ
వలసి యున్నందునను పై వికారమును పెరిగి
పొచ్చుచుండెను. సామాన్య పరిపాలన జరుగుటకు
సామ్యు చాలకుండెను.
1818లో మహమ్మదు యుద్ధానంత
రము గవర్నరు జనరలు ఇంగ్లీషు నవాబుకు
రక్షణపై వ్యవసం అగ్గించుటకు, గుర్రపు
దంము, కాల్బలము, పేరంగి మంజుగుండు
దళములు అప్పయు కలిపిన మూలలములను
పదివేలకు తగ్గించెను. అయితే చందూల్ గారు
తమ సంతానములో కాంతిభద్రరతినిసామాన్య
ఇంగ్లీషులయొద్ద జనమును ముందు చేసుక
లలోచించక పెంచుచు వానిని ఇంగ్లీషుపై విక
దరాదీతుల క్రిందనుంచు ఏర్పాలు చేసెను.
దీనివలన పై వికార్యము పెరిగెను. నంస్థా
నవాదుముల లాంక ముగములు చేయవలసి
వచ్చుచుండెను. పాదరవాద్ రెవెన్యూగ
(నర్) వార్తన్ మెట్టాన్ గారు నంస్థానము
లోని ఆర్థిక పరిస్థితులను పరిశీలుటకు
1820లో నంస్థానములో వర్తకులము చేసి
చూడగా దేశము శుష్టితో నుండుట కన
బడెను. జాగీరుదారులు జమీందారులు జరి
వంతులుగా నుండి అందరంతో కలపించి
వరినక గ్రామములు కొట్టెట్లు నుండిరి. దేశ
ములో దారిద్ర్యవేగండు చెలరేగి పాత్రలు
చేయుచుండిరి. రాజబాబులపై న రాజాజీలు
రవాణాలు అయినది జమీరి సహాయము లేక
జరుగుట దుర్లభముయ్యెను. దేశములో కాంతి
భద్రతలు క్రమ పరిపాలనము లేకుండెను.
విజాపూ రాజ్యములోని యుద్ధగులు లం

1824 వేరి కలెండరు... 1824 వేరి కలెండరు... 1824 వేరి కలెండరు...
చందూల్ గారిని గూర్చి వివరముల
పూర్వపు గారు 1830లో తమ బాకీ
యాత్ర పరిశ్రా ప్రాసమువారు. లండ
లోగారు తిరు ప తిలో గో పాం
* Letters of Philip Meadows Taylor
to Henry Reeve, Oxford University
Press. Page 10-118, లకు విద్యాత్మ
యిచ్చుల కల్పాలు చేసిరి. అనాటి
శ్రీమునకు పాత్రులు నేమి రూపాయ
లిచ్చుచుండిరి. (17) లను దేవాయము
మరమ్మత్తు లేక పాడగుచుండగా చంద
లోగారు దానిని మరమ్మత్తు చేయించుటకు
పూనుకొనిరి. అయితే అ దేవాయము కంక
నూరు (కర్నూలు) నవాబుగారి రాజ్యములో
చేరియుండి దానిని మరమ్మత్తు చేయువారు
మరమ్మత్తు కై నలక సామ్యు నవాబుగారికి హా
లుగా చెల్లించవలెనని విశ్రుంధముండెను. చంద
లోగారు చాలా సామ్యు వ్యయము చేసి
మరమ్మత్తు యోగి చేయజాలననగి యూరు
కొనిరి. చందూల్ గారు దేవ ప్రభావభక్తి
కలవాడు. ప్రభావములు, కృష్ణములందు పీరి
బంధ అనుపేటలో చందూల్ గారు ఇట్లు
కట్టించుకొని అతడు కృష్ణముండిరి. అతని
తేజా ప్రభులు వర్తించిన పరిణామము కట్ట

శ్రీ దిగవల్లి
వెంకట శివరావు

శ్రీ దిగవల్లి
వెంకట శివరావు

శ్రీ దిగవల్లి
వెంకట శివరావు

1824 వేరి కలెండరు... 1824 వేరి కలెండరు... 1824 వేరి కలెండరు...
చందూల్ గారిని గూర్చి వివరముల
పూర్వపు గారు 1830లో తమ బాకీ
యాత్ర పరిశ్రా ప్రాసమువారు. లండ
లోగారు తిరు ప తిలో గో పాం
* Letters of Philip Meadows Taylor
to Henry Reeve, Oxford University
Press. Page 10-118, లకు విద్యాత్మ
యిచ్చుల కల్పాలు చేసిరి. అనాటి
శ్రీమునకు పాత్రులు నేమి రూపాయ
లిచ్చుచుండిరి. (17) లను దేవాయము
మరమ్మత్తు లేక పాడగుచుండగా చంద
లోగారు దానిని మరమ్మత్తు చేయించుటకు
పూనుకొనిరి. అయితే అ దేవాయము కంక
నూరు (కర్నూలు) నవాబుగారి రాజ్యములో
చేరియుండి దానిని మరమ్మత్తు చేయువారు
మరమ్మత్తు కై నలక సామ్యు నవాబుగారికి హా
లుగా చెల్లించవలెనని విశ్రుంధముండెను. చంద
లోగారు చాలా సామ్యు వ్యయము చేసి
మరమ్మత్తు యోగి చేయజాలననగి యూరు
కొనిరి. చందూల్ గారు దేవ ప్రభావభక్తి
కలవాడు. ప్రభావములు, కృష్ణములందు పీరి
బంధ అనుపేటలో చందూల్ గారు ఇట్లు
కట్టించుకొని అతడు కృష్ణముండిరి. అతని
తేజా ప్రభులు వర్తించిన పరిణామము కట్ట

మ హా రా జా చందూలాల్ దివాన్సరి

(5 వ పేజీ తరువాయి)

య గాడుకును పోయియు దాన ధర్మముల
ముక్తము చాలా యము చెప్పించుచుండెను.
చందూలాల్ గారికి వరేంద్ర బహదూర్ ను
బహుముఖుడెను. ఆయన కుమారుడైన సమహా
రాజాజీవిజ్ఞప్తి పరిపాక్షికముగా 1900
మొదలు 1912 వరకును హైదరాబాద్
ప్రభుత్వమునకు పనిచేసి ఏడవ విజాము
ఉప్పావారిగారు రాజైన పిమ్మట ఆ పదవి
మండి విరమించిరి. 1925 నుండి
1937 వరకును విజాముగారి కార్యనిర్వహక
సంపూర్ణకృతులుగా పనిచేసిరి.
చందూలాల్ గారిని గూర్చి ఆకాలమున రెండు
అభిప్రాయములుండెను. ఆయన కుటిరాజ్య
తంత్రము, లంచగొండియనియు,
దురాచారపు చేయువాడనియు, దుర్మార్గు
డనియు, కొందరాయనను గూర్చి చెప్పు
చుండిరి. మరికొందరాయన చాలా మంచి
వాడనియు, కార్యదక్షుడనియు, స్వేచ్ఛాపాత్రు
డనియు, దాతయనియు పోషించుచుండిరి. ఏది
ఏమిట్లును చందూలాల్ గారు సవాతన ధర్మ
సరుడు, దేవబ్రాహ్మణ భక్తి కలవాడు. అస్తి
కుడు, దానధర్మములు చేయుటలో ఆయన
దానకర్మ డనిపించుకొనెను. దేశవ్యవహారము
లను కూడా ఆయన చాలా జాగ్రత్తగా
చక్కబెట్టుచుండెను. ఆయనలో వెన్నెలోన
ములుపును సేకరించుకొని పరిపాలనము
చేయు హైదరాబాద్ సంస్థాన ప్రభుత్వ
వ్యవహారములన్నియు జాగ్రత్తగా నిర్వహించగల్గె
శక్తి సామర్థ్యములుగలవాడినొకడు దొరకలేకపో
ఆ కాలమున సంస్థానమునకు తలపట్టించిన
విక్కులను ఆయన గమకనే తొలగించగలిగి
వాడని చాలామంది అభిప్రాయము.
హైదరాబాద్ సంస్థాన వ్యవహారములు
నానాటికి పాడై వానిని చక్కబరచుటకు
చందూలాల్ గారికి కూడా అలవిగాని పరి
స్థితులు దాపురించెను. అంతట ఆయన తన
నెయితి 1843 లో రాజీనామాచేసిరి. అప్పటి
గవర్నరు జనరల్ న ఎల్జెన్ బర్ ప్రభువు
చందూలాల్ గారు హైదరాబాద్ దివాను
సేవకుగా చేసిన అమూల్య సేవను ప్రస్తు
తించిరి. విజాముగారు చందూలాల్ గారికి వెలకు
మున్నదివేల రూపాయలు వప్పున ఉపకార
వేతనమునిచ్చిరి. అయితే చందూలాలుగారు
పట్టునెనిమిది వెలుల మాత్రమే దానిని అనుభ
వించి తిరుగబెట్టెరి.

the Naneghat
. The coin
ed the Asva-
a Pattamahisi.

దినముల చేయుచున్నారు. ఉన్న కొందరి పరిమాణము పొందుపుల చేయలేక చేయుచున్నది. అందును నమ్మకట్టి తమ యంగుడును పాదరవాద నవాక్షర విజ్ఞాముగారి కౌలుపు మానివేసి (నక్కనున్న మామిడితోపుల తో పోలియు బీసీయంతావి కూర్చుండిరి. ఏరు ఇంగ్లీషు పై వికర మొకటి యున్నది. (మొంకించువలన ఇచ్చిందికలిగెను. అంతట అను పై విక యున్నది ధరించి కవల టెయిలరుగారు దేశములో మహారాష్ట్రల చేయుచున్నారు. **మహారాష్ట్ర** కును ఇంగ్లీషువర్తక కంపెనీ పై న్యమంతు

పాపము నేమియు అయిన చదులాలోగారికిమి
 అయిన క్రింది అధికారులకును వచ్చిగించి
 నారు. మంత్రులు చాలా విరంతులు.
 ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వ ప్రతినిధియైన రెసిడెంటు
 గారు వీరిపైన న కొంత పెత్తనము చెలాయించు
 నున్నారు. విజాముగారు చాలా సుఖలో
 ఉండి అనివీతికరమైన న బస్టియండెల్ల
 విజాముగారి కొమాళ్ళు మరియు అనివీతి వర్త
 తులుగానున్నారు. సికిందరాబాదు లోగారిములు
 ఇంగ్లీషువారి సేవలందు దండు ప్రదేశములు.
 కృష్ణా దళములలో వంద్రెండు వేలమంది
 యున్నారు. వీరిలో పదవంతు తెల్లవారు.
 కృష్ణా వర్తకులును, సైపాకురులును ఇక్కడి
 రౌల్టర్లలో వలన బాధ పడలేకుండా నుండు
 లకు ఇంగ్లీషువారి పైననే ఆధారపడి యుం
 దురు.

పర్వతశిఖరములు కొంత దూరమునకు వచ్చినవి.

హైదరాబాదులో నున్న ప్రామాణికములు వారినతడు తన ఇష్టమువచ్చినరీతిగా దండించ

హైదరాబాదులో నున్న హైహాకారులును వారిసతదు తన ఇష్టముచేసినితిగా దండించ
వచ్చుననియు ఒకవిషయమును తెయిలగుగరి
దేశములలో నున్నవారితె / గౌరవము మార్చిరి. హైదరాబాదు రెవెన్యూ మార్చిలు
వారుకారు. వీరు అసీ తాకట్టు పెట్టుకొని గారు ఇదివిని నంతోపించి యీ సంగతిని
నవసంపులు కుదునపెట్టుకొనిగవి ఋణమునుం త్రిగారికి తెలిపిరి. అప్పుడు చందూలాల్
గదరు. వీరుచాలా హెచ్చునడ్డెలు పుచ్చు గారొక ప్రత్యేకాధికారిని పంపగా అతడు
గదరు. తాకట్టు అసీ విలునఅగ్గించియు నర్తకులనుగట్టిగాతిట్టి వారి చదివేరూపా
కను ఇతరవిధముగాను మోసముచేయు యులు జరిమానా విధింతునని జెబరించెను.
ను. ఇంగ్లాండులో తాకట్టు పెట్టుకొని అంతటి పెద్దశక్తి విధింపవలదని తెయిలగుగా
నితిమూవారిని వీరుమించిపోయివారు. రతనిని బరిమాారిరి. అప్పు డతడు వర కుం

పాపద్రవబాధనుబట్టునున్న ప్రదేశము ద్వయముగా బస్తి కి ఆసనకవియున్న త్రూకముల నున్న ప్రదేశములు చాలామందరముగా దును. పూర్వోక్తిపాపుటకు చాల చక్కని బాటలును విశాముగారి యుద్ధాననములంబులుగారి తోటలు ఇంగ్లీషుయుద్ధ్యం గారాలు తోటలు ఇంట్లు చాలా అంద గా ముందును.

30 thirty years in India (1808—18) Major. ~~Bevan~~ Bevan).
 story of my life Meadows Taylor
 47-60.

829 వాటి పైదరవాడు రాజ్యమును వాకొక ఏలదివేలరాపియలు జమీనాస
కొన్ని విశేషములు మేడనుపెయలులు మొనగవలెను" అనిరి.
వాసిరి. మేడనుపెయలులుగారిని పైద పెయలులుగారి క్రిందనుండి జిల్లాలోని
రాజ్యమున పదమూటి జిల్లాలో ఆసి చలాభాగములు గొప్పజాగీరుదారుల క్రిందను,
దోసినునూపరెండెంటుగా వియమిం జమీందారుల క్రిందను చేరి యుండెను.
ఆతనియుద్వోగపుజిల్లా మంజుపట్టు వారు పైదరవాడు ప్రభుత్వము వారు తమ
నదావనాటి. దానిమట్టునెక్కల గల వ్యవహారములందు జోక్యము కలిగించుకొనుట
లోని ప్రజల మాతృభావలెంగే. అయితే క్షిప్రపదముండిరి. వారు చాలా జలవంటలుగా
మారములోనే ప్రజల కన్నదముమాట్లా ముండి దోసి గొండకు సోయము చేయరు
ను. అయినప్పటికిని ఆ ప్రాంతమునందలి దొంగపొమ్ములో భాగము పంచుకొనుట కం
చియ్యలేదు మహారాష్ట్ర రాష్ట్రంలోనే జరుగు వాటుపడి యుండిరి. పెయలులుగారి కందు
నుచీరాయడమంటిపాపాద్వంనుండికమ్ము వలన విస్తృత కాంతి లో దరలను కపాటులు

the Nanaghat
. The coin
ed the Asva-
a Pattamahisi.
st that their
establish the
both Sanskrit
Satakarni,
ada who do not
iew that the
anches also.
broke up under
Satakarni.
anas is no
lates recently
of the Vishnu-
as many theo-
thors on the
story by late Dr.
has left many
ctory. It
ion of one
ity and let
er intensify
ty.
grant of
geneology of
was a colla-
region of
ng, makes
arman of the
n of the
Dr. Ramesan's
whole pro-
the back-
s during
ion that
s. The
empire
that were
When that

Satakarni,
made who do not
view that the
branches also.
broke up under
Satakarni.

ates recently
of the Vishnu--
as many theo-
thors on the

story by late Dr.
has left many
story. It
ion of one
ity and let
er intensify
ty.
grant of
geneology of
was a colla-
region of
ng, makes
arman of the
n of the

Dr. Ramesan's
whole pro-
the back-
s during

ion that
s. The
empire
that were
When they
empire was
horthly
ntd.....10

శ్రీ దిగవల్లి
పెంకట శివరావు

పైదరాదాదులో నున్న పోయకారులును
వడ్డెవ్వారెమ్మలను పొందుదేములోని ఇది
(వడ్డెములో) నున్నవారినల / గెవనము
కలవారుకారు. వీరు అన్న తాకట్టు పెట్టుకొని
గావి నన్నువుల కుదువ పెట్టుకొని గావి యువము
లిప్పెదరు. వీరుచాలా హెచ్చువడ్డెలు పుచ్చు
కొనెదరు. తాకట్టు అన్న విలువ అగ్గింపుయి
ఇంకను ఇతరులనుగూడు మోననుచేయు
దురు. ఇంగ్లండులో తాకట్టు పెట్టుకొని
అప్పులిచ్చువారిని వీరుపించు నొయవారు.

పాదరచనమునున్న ప్రదేశము
ముఖ్యముగా బిగ్గిరితనమును కలగజేయు
దగ్గర నున్న ప్రదేశములు చాలామందరముగా
నుండును. వ్యాధినివారములకు చాల వక్రవి
రాజులును విశాముగారి యుద్ధానములు
దేవెందులగారి తోటలు ఇంగ్లీషుయద్యోగ
బంకాళు తోటలు ఇండ్లు చాల అంద
ముగా నుండును.

30. Thirty years in India (1806--
1838) Major. Bevan).
Story of my life Meadows Taylor
pages 47-60.

1829 నాటి హైదరాబాదు రాజ్యమును
 కాలాల్పి కొన్ని విశేషములు మేడను పెరులరు
 గారు (నాసి), మేడను పెరులరుగారిని హైద
 రాబాదు రాజ్యమున పదమూల జిల్లాలలో ఆపి
 ప్టిండ్ పోతునూపరెండెలుగా విడుమిం
 రి. ఆరవయ్యుర్వోపుతల్లి ముఖ్యవల్లు
 ము సదాకామేలు. దామిమ్మపైవక్కల గె
 వములోని ప్రజల మాతృభాషలేయగే, అయితే
 పందూరములోనే ప్రజల కష్టముమాట్లా
 యదురు. అయినప్పటికిని ఆ ప్రాంతమునందలి
 సమరముల్లో మహాత్మ్య భాషలోనే జరుగు
 వలెదెను. దీరారుపదమూలపరపాద్య సంబంధము
 రియముం. మొదటి న మహారాజునులరు
 రులుగా ప్రర్తి నూప గెంజలు అల్లము
 లి దాద్యము మంజురి దిగుమరి వ్యాపార
 లు కంఠము గలిగిచావాడే పట్టు
 ము కేంద్రముగా మందెను. ఆక్కడ వర్తకు
 లు అత్యంతమునే శ్రీగారు చాచలుకులడి
 గినవాడు. ఆక్కడ కొందరు వర్తకులు
 గ రూకములూచి ప్రజలను మోసగించు
 పట్టు తెలియగా గోరుపవండి అమ్మ
 కులను పెరులరుగారు మందరించి జరి

వారిపక్షమున రస భక్తియువచ్చినరీతిగా దండెం
వచ్చుననియు ఒకవిశ్వాసమును తెలులరుగా
కిచ్చిరి. హైదరాబాదు దేవదేంటు మార్కెట్
గారు ఇదివిని సంతోషించి యీ వంగరి
మంత్రిగారికి తెలిసిరి. అప్పుడు చందూలాల్
గారొక ప్రత్యేకాధికారిని పంపగా ఆతడు
వర్తకులనుగట్టిగూట్టి వారి పదివేలరూప
ాయలు జరిమానా విధింతునని బెదిరించెను.
అంతటి పెద్దశక్తి విధింపవలదని తెలులరుగా
రక్షనివి జరిపూరిరి. అప్పు డతడు వర్తకుల
దగ్గర కేలతనమ్ము లంపములనుకొని వెడలి
పోయెను. తరువాత తెలులరుగారు హైదరా
బాదుకువెళ్లి మంత్రి చందూలాల్ గారిని దర్శించి
నప్పుడు మీరాబామీరాబాదువర్తకులపై న
గట్టిపర్యము లీకొనకుండా చేసిరి. వారిని
మీరాబాదుగా పట్టిపెరిరి. మేను వారిదగ్గర
నుండి ఒక రక్తరూపాయలను గుంజాని
యందుదేహిచాచును." అని మంత్రిగారు పలుకగా
తెలులరుగారు మహారాజా మీరా రట్టు
చేసినచో మీ మునిషీరుషియి యుండును
కదా. తమగౌరవము కాపాడవలదులని తమరే
వాక్యక విధివేలరూపాయలు వివాహాన
మొనగవలెను" అనిరి.

పెంపులగురి క్రిందనుండిపల్లార్లోని
 చాలాభాగములు గొప్పతాగిరుదారం క్రిందను,
 జమిందారుల క్రిందను చేరి యుండెను.
 వారు హైదరాబాదు ప్రభుత్వము వారు తమ
 స్వనవరములందు జోక్యము కలిగించుకొనుట
 కిష్టపడకుండిరి. వారు చాలా బలవంతులుగా
 యుండి దోపిడీ గాండ్రుకు నవాయము చేయుచు
 వెంగళాముఠా భాగము వంతుకొనుట కల
 తాలుపడి యుండిరి. పెంపులగురి కందు
 లెదన నిక్కడ శాంతి భద్రతలను కాపాడుట
 చాలా కష్టతరమైన కార్యముగా నుండెను.
 దీనికి, కొంతమంది కొండరాజులను పాయ
 లును రామే దొంగిల్లి చేయుచుండిరి.
 బట్టివారి దుర్భుధుల వితిహారిపాయనపుడు
 హైదరాబాదు ప్రభుత్వమువారి యుద్ధ ర్హ
 ను పొంది, వారిని పర్యవేక్షి, హైదరాబాద్‌ను
 పంజా, నక్కడ వలెను కందులలో గారు
 రాగరమున పెట్టించుచుండిరి. బట్టివారి
 ప్రముఖులు రాజా అని పిలువబడు వారా

(విగతా 8వ పేజీలో)

tion of one
ity and let
er intensify
ry.

grant of
geneology of
was a colla-
region of
ng, makes
arman of the
n of the
Dr. Ramesan's
whole pro-
the back-
s during

ion that
s. The
empire
that were
When they
mpire was
nortly
ntd.....10

నిజాముగారి బాక్సీలు

1. మనస్సు
 2. బుద్ధి
 3. చిత్తము
 4. అహంకారము
 5. క్రియ
 6. సంకల్పము
 7. మేధా
 8. విచారము
 9. నిర్గుణము
 10. సత్త్వగుణము
 11. రాజగుణము
 12. తమిషగుణము
 13. మోక్షము
 14. భక్తి
 15. జ్ఞానము
 16. సాక్షాత్కారము
 17. సామ్యము
 18. సామ్యము
 19. సామ్యము
 20. సామ్యము

॥ దిగవల్లి
శ్రీమద్ విశ్వరావు

కృష్ణా నది మహారాష్ట్రలోను
 కర్ణాటకలోను ప్రవహించినది.
 వ్యయము కొరకు కావలసిన
 విజ్ఞానము ఎన్ని చిక్కలు నడి
 పాములవలె యుండెను. 1819
 నామినో లేనిదెంటాగా నుండిన
 గారు ఇట్టి అపారథణ వ్యయము
 గల గారు అపారథణ వద్దకుం
 నెక్కరొక్కనుండినవియు విజ్ఞానము
 గలవారు ప్రజల అపినీ అప్త
 ముగాకొల్లగొనియు నీడించి
 లేయునుండినవియు ప్రాసాదారు.
 Mohanlal Mulk: Hydera-
 bad, 1884.

వాని మోక్షముగాను వ్యయముగా
 మోక్షమునును విష్ణువలెరి.
 అంతర్ముఖముగా నున్న
 అంతర్ముఖముగా రిషివ్యా
 వేదముగిరి. (వేదం) ఒక్కొక్క
 అంతర్ముఖమును ముందుగా
 అంతర్ముఖముగా చేయుట కు
 అంతర్ముఖముగిరి. కొందరి
 అంతర్ముఖముగిరి. కొందరి
 అంతర్ముఖముగిరి. మరి
 అంతర్ముఖముగిరి. కరు

Residency Records
P P - 871

అంతట వచ్చు వనాలూ చేయుట
 ప్రియమనను. గావించుచుండిరిని
 సెడ్దాండుగారు కూడా వాసి

Life vol. 1, P. 17)

1813th ၁၈

1841

1822 సంవత్సరం రెవెన్యూ

కుమారులారా! ఇది ముగిసినది. ఆయన
వారిని పంపిస్తాను. అది అనివార్యమైనది.
మరియు "హెడరాబాద్" వ్యవహారముని చెప్ప
వచ్చును. "హెడరాబాద్" వ్యాధి ముగిసినది.

విష్ణు. అక్కడ అవినీతి తప్ప మరేమీయు
పరిల్లిదు. అదేమొనవలది దుర్బుద్ధులు ప్రజల
మీద కుపాకీ వేసేరి (ఇమోనెస్ట్రీ) వాడి
మొనలను చూచి భయపెట్టేయు పడునైన
ఇద్దములను క్షమింపించియు పొమ్ము వసూలు
చేయుదురు. అక్కడి యన్యాయములకు
అంతములేదు. దానివిగూర్చి విచారించువారు
లేరు. వారి మొరలానికించువారు లేరు. వారి
కష్టములను దీర్చువారులేరు. మహావ్రష్ట
రాజ్యములందుఁజలెనే అక్కడి ప్రభుత్వము
నందును క్రమ విధానము లేదు. దానికి
దీనినిగల తారతమ్యమేమనగా విక్రమపరాసు
జనముకొరకు ప్రజలను నిరాక్షిప్తముగా--
విరంతరాయముగానీచింపిదానించుచుండుటయే
నిజాముగారి క్రింద నవిలు మిలిటరీ యుద్ధోగ
ముల చేయుటకు అంగేయులుచాలా ఉత్సాహ
ముతోవచ్చుచుండిరి. పెద్ద పెద్ద యుద్ధోగముల
వివిధముఁ దెండెలుగారికి విరంతరముగా
ఉత్తరు వచ్చుచుండెను. ఇంగ్లీషు వారి జేబు
లలో చాలా పెద్దపెద్దములు వడుచుండెను.
దీనికై వను విజామే తర్రుపెట్టెను

నిజాముగారి వాక్యీలు

(5వ పేజీ తరువాయి)

21. దానికి "అన్నిభర్తలు విశ్వయే భరింతునని
ఇంగ్లీషువారు చరక్తిగా చెప్పుట ప్రారం
భించెను. ("Nizae" - Nizam)

విజయనగరి కింత పొమ్ము కూడాచాలు
లేదు. ఆయనకు అదనుకు అప్పనివచ్చువారు
కావలసి వచ్చిరి. 'నిలియం పామర' అందు కో
అను పేరిట వివరీకృత వడ్డీ వ్యాపారము
చేయు వంస్త యొకటి బయలుదేరి విజయ
నగరికి అప్పనివచ్చు ప్రయత్నము చేసి నిలి
తెలకు అనువదిదేం వనరములను పై నికుం
జీతము క్రింద వారప్పు నివ్వులున్నను అందు
క్రింద విజయనగరు మాటికి 24 వంతుం
దాము వడ్డీలో కలిపి రెప్పులచేసి అద
రద్దాదాయము నుండి పీలుకు నూనూనూ
నిలిచింది. నాటికి విజయనగరు చుండునట్లున్న
నిర్మలాక్షురీగను. పామరుకంపెనీతో విజయ
నగరు జరిగిన లావాదేవీలో విజయ నగరిని
ఈ ఆర్థబంధువులవలె జూచెను. ఆయన
తనకుమిరిగిన దర్బముతో ప్రవరించెను.
దీనికి స్పష్టమైన పాతానము ఆ కంపెనీ భాగ
స్థులలో నొకడు గవర్నరుజనరలు పిన్సెన్స్
గారి సెంట్రుకు కొమరైను సెంట్రీయూడివ
రెడ్డి యుండును. ఒక ప్రిన్సిపల్ కార్య
లయముగని ఫిజియాలజి రేపి ఈ జూబ్లా
నగరు కంపెనీలో జరిగినది. పరమ

అన్నింటికీ నవర్సరు - బవరలుగారు. మారు
నూటాడకుండు తమ అంకితమును నిచ్చు
చుండిరి. దీని పేరుయొక్క పవరై న పవరై న
అడ్డు చెప్పినచో నవర్సరు బవరలుగారు మండి
పడుచుంటారు. తూర్పుకంఠయూ పర్వత
కంపెనీ వారికి భారము లేకుండ నిజము
గారి కొరకు చెప్పిన పేనల జీతములు పేక
మముగా చెల్లెను అంతవఱు కూడలయున
కుండి యుండవచ్చును.

[illegible]

యూరిసి. అక్కడ అదే సమయమున బెన్
కన్ ఇరవినాలు వారి కుటుంబమును
పై మారుకు పోయినాడు. అప్పుడు, బెన్ కన్
టక్ నవాబుగగ్గర పోయి, చెయ్యిపై
అవీరి యొక్క గారి పై మారుకు కొర
తొలిపించును అక్కడను తాము దేవతలను
తంతు అను పిలిచినాడును నన్నాడు
అయితే అది దురదృష్టము కలన బోయి
గారి 1820 లో అక్కడికి
దెయ్యగ వచ్చినాడు. ఎంతో సమయము
యోగ్యుడు. నీతివరుడుగానీ గురువు అవర
గారికి ఎదురు చేయలే నిజాంతో జరిగిన
సంధి పరరులును నవరించుటలోనక క్రూ
నిమిషముల వేరవలసిన వాడయ్యెను.

ఇదేమిటి జరిగినది యుద్ధముల నెరిగి పోయిన
గారి రాక్షసులనుకు మంచి కష్టములు జరిగినవి
నందువలనను రాక్షసులయము నందు కూడ
అవిష్కృతి కలిగి ఆయనకు రాక్షసుల కేసు
నందువలన విజయముగలుగు తన కృష్ణులు
ప్రకటించడమి 16 ధర్మ కార్యమును చేసెను
దలచినాడు. 'మై నందుకర్మముల బాధించిన
కలకా నగరమునందుగాని పరిసరము
లందుగాని ప్రవేశింపరాక కార్యముల ప్రేమ
విధియొగింపట కలకు 16 కష్ట రూప
యనున ఆయన సమర్థించుచున్నది చరిత్ర

రెండువందలవరకు కొరతనుబట్టి. గవర్నరు
 జనరలుగారి ఖర్చు (పకెట్ ఖర్చు, ఆ సొమ్ము
 పనియోగమునకువదిలెను. కంకణ మధ్యము
 వందలగొప్పమొక్కాళి కాపురముందు ఏడువందల
 రోడ్డు పేయించుటకును లంచరూ డ్దుమొక్క
 పెట్టించుటకును తుంబీనీరు పరపకా కొర
 తును ఈ సొమ్ముగవర్నరు జనరల్ పేర్కొని
 గారు పనియోగించవలసిరి. కాని ఇంగ్లండు
 లోని తూర్పుఇండియా కంపెనీ డైరెక్టరు

దివ్యకళాకరంవల్ల రి. హై (డాబాద్ వంశస్థులను
 యొక్క స్థితిగురించి రాజ్యదారుని తిరుగు
 తీసుకొని లేదనియు నిజముగాను ఇంగ్లీషు
 కంటే వారివలన అప్పుచున్నవకుండు కలిగి
 తిలవలసివచ్చెను యొక్క ప్రక్కనుండి (వాయువు
 కంటే ప్రక్కనుండి నిజముగాను భర్త కార్య
 కులం క్రింద నిరత పైద మొత్తము నిర్వహణ
 వాదనియు దానికి అంగీకరించుచున్నాను
 వాయువు వల్లనే క్లి రెక్కరుం కార్య వాం
 చింపకగిరించుచున్నాను వాయువు వల్లనే
 యెట్లగుచిరి. Life of Metcalfe.
 K. S. Vol. II.

నిజాముగారి వాక్సీలు

Life of Metcalfe,
Vol. II, pp. 10, 48

పరిపాలించు అమికకులలో
 ప్రజా పీడకులును అంబా వారిలో ముగిసిన
 కంపెనీ వారికి గల రహస్య సలహాదారులను
 బట్టి రాజ్యములందు జరుగు మోసకత్తె
 లందు వారు భాగ్యములుగా ఉన్నారని

వారిని గూర్చి ప్రతి అనుకంపించుట గా
 ఇట్లునుచుకొని రందరినీ గూర్చియు అట్లు
 దివ్య దేవతలు...
 దివ్య దేవతలు...
 రమ్య దేవ...
 అధికరముల నీ సేవకు కంపించారు...
 యిందుచున్నారు. ఎదురు స్వరంబు...
 రావనీక వాణిను ఇరులకు బ్రాహ్మ...
 వేద వాణిను కూడా నీరు విజయము...
 ర్చించుచున్నాడు. దేవతలు...
 దేవతలు...
 దేవతలు...
 రమ్యులు కూడా...
 మహా విజయము...

[illegible]

శ్రీ దిగవల్లి
వెంకట శిష్యా

అందు వారు తాగస్యములుగా తప్పారని,
వారిని గూర్చి ప్రతి అనుకూలములే గాక,
ఇంగ్లీషువారివారందరినీ గూర్చియు జట్టి
దిరత్తి సాయము ప్రజలలో వ్యాపించుచున్న
దని విచారించుచున్నారు. సాహస్య న్యాసా
రము చేయ సంప్రదిత సాధరణముగా మందని
అధికారముల నీ సామరు కంపెనీవారు ప్రా
యించుచున్నారు. తమకు స్వంతమునకు
రావలసిన తాళము ఇతరులకు బ్రాహ్మ్యర
క్షణి బాగుగా కనబడుచున్నది. ఇది
అట్టి వాటియందును సాధారణముగా
వారియొక్కయు రెండువిధములైన నలుకుట
దీని, దానిని పురస్కరించుకొని కొన్ని అధికా
రములను విధించి సాధారణముగా

[illegible]

శ్రీ దిగపల్లి
వెంటట శివరావు

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some faint smudges and discoloration, characteristic of old paper. The right edge of the image shows the binding structure, including the spine and the edges of other pages, indicating this is a page from a bound volume.

6

[illegible]

విజయవాడలో ఆరంభమైన ప్రైవేట్ స్కూలు
అవసరమైనది. మంట్ల సుబ్బారావు. పో
తర్వాత తొలగినయినమొదలు. ఈయన
బిడనకై న ముఖారిబాద్లా కొందరు అరబ్బి
లను అక్కడనుంచి తేదీన 1830 లో
ప్రైవేట్లాదులో స్వేచ్ఛాపహారము చేయుచు
తన అన్నిగారినే కొన్ని కోరికలు కోరినాడు.
అతడు అంతవఱకుగానున్నందున అల్లరులు
తరంగులును నీడముగా మండగా ఇంగ్లీషు
సేనాపతియైన కర్నూల్ స్ట్రీవర్డును
అతారందుండి ఒక ప్రైవేట్లాదులను అం
అల్లరుల నగనవలసినదని విజయవాడ
కోరిక అంతటా వాక ప్రతిగడియరును ప్రైవే
ట్లాదులను తెలుగు పరంగులను ఇన్ని పంపి
బిడనకై న ముఖారిబాద్లాగారిని ప్రైవేట్లాదులను ఎదరి
గోళాంతుకు పోయి అక్కడ మండలంపని
దనియు తన యుగ్గాదిలో అంతవఱకు
వరిమల్లరియకొను విధమునను దొర్లవనను

[illegible]

దానిని తీసుకొనివచ్చుటకై విజాముగా రోజు
యూధికానిది, కొంత సైనిక సేనలను
పంపిరి. అందులో నుండొకభాగము నుండి
ఒకానామ టిక్కెట్ల పైపెట్టడం చేసిరి.
అట్టికాగిత యింకొక పైపెట్టడం చేసెను.
నలవ వలదుదేయిపైదిలేకకొలుపిమ్మునున్న
సైనికులను కావాలియనుచును. అందు
పైదరాతాడు వలదేయిండ్లు గొప్ప జుర్రు
కలిగెను. అప్పుడు అందువలె వేరది
అరబ్బయి దోచుకొని కొట్టెను మొదట
కాకియపై మిట్టను పూర్వకాలపై (సైని
కుల సైనికులను విజాముగాకు గొలుకొం
డును నవనగా వారకొద్ద వేదముయిడిరి.
అందుపైపెట్టె కుమారుకాదెంతో భయపడ
లేడు. ఆ సైనికులలో కొంతమంది ఈ రాజు
కుమారునిమీద, పామరగా కలిగియున్నవారని
అందుకిని తెలుసుకొందును. అందుకు వచ్చి
పామ విజాముగారి మంత్రియలకు రాజకుమారుని
కునికి రాదు వారముల జరిగెను. కాని
సైనికమునములేకపోయెను. అందువలె విజా
ముగారి మంత్రి బోలెలమూలము చేసి
సైన్యముయొక్క ప్రధానధారిని పంపి
యూదుదేయిపైపెట్టెను కొట్టెను.

3
2
3
L

...

[illegible]

నవరసానిని విడిచి వేసి జిల్లాలో మద్యగము చేయుటకు వెళ్ళినవారందరూ పైరథాదాకు వగరములో మండి తమ గుర్రములపైన బోవునప్పుడు వెనుక నేమి జరుగుచున్నదో అని తమకు ముఖములను గుర్రపు తోలెల పైవునకే తిప్పి — కూర్చుండి పోవుచుండరిన ప్రజల హాస్యమున కనుచుండిరి. జిల్లాలో తాలూకాదారులు పోలీసులది ఒండ్రులలో పోరాడుచుండిరి. ప్రజలను ఏలపొసలను పెట్టి బాధించి పొమ్మి వసూలు చేయుచుండిరి. పొలములపైన నున్న గూడా తాకిరిక్రింద జప్పు చేయబడి కోయటకు ఏలులేనందున వక్కులు తినివేయుట మూలముగాను, దొంగలు దోచుకొనుట మూలముగాను పశించుచుండిను. పైరథాదాకు వరిపాలన చాల అధ్వాన్నముగా మండెను. వ్యయ వరిపాలన కాబ, పోలీసు కాబండు నీతి లేకపోగా క్రిమినవర్తియైనను లేకుండెను. ప్రభుత్వమువారి సాహస్య దేయసేవలు ఏదిదేవేలమంది యుండిరి. ఇందు పదునారువేలమంది ఆరబ్బులను, వారికి పుట్టిన నెలకరజాతులవారను ఉండిరి. దేశములో అకాంతి ప్రబలెను. రాజకాలంపైన భజనవాని, విలువగల వస్తువులగాని పోవుచున్నట్లు పసికట్టినచో వానిని దోపిడి దొంగలు బాచలముగా దోచుకొని పోవుచుండిరి. అ బ్బులు, రోహిటాలు, సిక్కులు, పోతులు — అంబులై న విజాతీయుల ఆరథాయి మూకలు హద్దు పద్దు లేక వగరమునందు చెలరేగి ప్రజలను వలం విధములగా బాధించుచుండిరి. దేశములో అలన పాలనలు లేవు. ఈ దేశమును

ఇట్లు కఠోరములందు మునిగియున్న పైద
రాబాడు నంపా మున్ను నంపూరించవలెనన్నచో
దీని విగీర్షను ప్రభుత్వమువారు వశపరచు
కొని వారి యుద్ద్యోగులద్వారా పరిపాలించుట
తప్ప గత్యంతరము లేదని రెవెన్యూ గార్లైన
ఇనరర్ (ప్రేమరుగారు ప్రా.కె. సి.ఎస్. సెనా
నా లాల్)ను, పైనిక కాలావం నంపూరి
నాయుడు వేముల ఇనరర్ (ప్ర.కె.సి.ఎస్. సెనా

1853లో బ్రిటిష్‌వారు విజ్ఞయించిన
నందికర్తుల ప్రకారము విశాఖముగారు పాటు
ఏదిదిక్కుల చూపారులు అదాయములకాగల వల
దురము, రాజ్యములు, దీని విజ్ఞయము
ఇప్పుడుగలది తీసుకొని తీసుకొని

১৯৭৬ পৃষ্ঠা ৩

22 12 1968

[illegible]

ಪ್ರಕಾಶಕರು.

[illegible]

11

i

న్యాయపరిపాలనము

హైదరాబాద్ షాహి న్యాయస్థానము
(హైకోర్టు) 1864 లో స్థాపించబడింది. అంతకు పూర్వము ఆ సంస్థానములోని న్యాయపరిపాలననుండి మతా (విజ్ఞాన) యంతా వెంకటాచారి యుండెను. సివిల్ స్టేషన్ పాలములను తీర్చిదిద్దుటకు అధికారి నుభాగా. క్రిమినల్ కేసులను విచారించు ప్రధాన అధికారి కొత్తూరు. ఆ సంస్థానమునందలి నివాసితులను విచారించు ప్రధాన అధికారి నుభాగా. ఆ సంస్థానమునందలి నివాసితులను విచారించు ప్రధాన అధికారి నుభాగా. ఆ సంస్థానమునందలి నివాసితులను విచారించు ప్రధాన అధికారి నుభాగా.

గారు తమ కోర్టులో చరిత్రలో కొత్త పురము, నవరత్న సంస్థానములవారు తరచుగా తగవులాడుచు జరిగి గాముముం వెంకట కుమార్తె పట్టి రైతులను హింసించి గాముములను పాడుచేయుచువచ్చుచున్నందున హైదరాబాద్ రాజ్యమున అధికారులుగానున్న చందూలాల్ ప్రభుత్వము వీరిని వారించుట లేదనియు వ్రాసెను. హైదరాబాద్ లోని ప్రజలందఱును ఆయుధపాటులై పెత్తన వారిని కొట్టి, వరుకుచువచ్చారు. ఇవారు చంపినా అడగి దిక్కులేదని వ్రాసెను.

ఉత్తర పర్వతాల్లోని విజాముగారి జమీన్ దారులు చాలా దౌర్జన్యము చేసిన పిండాలను, మరాటి దండె దళమును కొల్లగొట్టుచుండెనని, హైదరాబాద్ రాజ్యమున ప్రతిదినము బందిపోట్లు, దొంగజనములు జరుగుచుండెనని, రోహిలాగుంపులు, దొంగగుంపులు గాముములను దోచుకొనుచుండెనని దిక్ గామీ గారు తమ గ్రంథమున వ్రాసెవారు.

శ్రీ దిగవల్లి వెంకట శివరావు

యించుచుండిరి. దేశములో అతిగాములూకలు విజృంభించి దోపిళ్ల చేయుచుండిరి. జిల్లా అధికారులు కూడా వారిని చూచి భయపడుచు వారినుండి తప్పించుకొనుటకు సేపిసానిచి చోడిగాండ్ల దాడులకు పాల్పడినట్లు ముఖ్యంపనిచ్చి (బతుకు తప్పుడ యని కాళ్లపము చేయుచుండిరి. ఈ వద్దతిని విజాముగారి ప్రభుత్వము వార్తించుచుండెను. 1821 లో ప్రధాన మంత్రియైన వర వేషములు చేసినాని దోడిగాండ్లతో చూత్ మువీర్ ఉర్ ముల్క్ గారు హైదరాబాద్ నగరములో దివాని అను పేరుతో న్యాయపరిపాలనచేసెడిది. వీరిని తలంపగాను, హైకోర్టు క్రొత్త న్యాయస్థానమును స్థాపించిరి. వసు, రాయలసీమపై నను, ఉత్తర పర్వతాల అందులో హిందూనండితులు పరివేష్టించి పైము కూడా దండె వెడలివచ్చి దురాత తగవులు తీర్చుచుండిరి. 'తరువాత దానినే దివానీ-బి-బాజుల్' లేక హైకోర్టుని చూర్చి, సివిల్ దావాలను విచారించు వద్దతిని స్థాపించిరి. అయితే అందులో మహమ్మదీయ న్యాయాధిపతులను నియమించిరి.

1838 లో రాజా చందూలాల్ గారు దివాను సేన్సిల్ గా మండగా "అదాల్-బి-హాదాల్" అను పేరుతో క్రిమినల్ కేసులను విచారించుటకు నగరములో నొక క్రొత్త న్యాయస్థానమును స్థాపించి తరువాత దాని పేరు అదాల్-బి-అలియా లేక సప్రిం కోర్టు అయి మార్చిరి.

1845 లో సిరక్ బి ముల్క్ గారు మంత్రిగా మండగా న్యాయపరిపాలన విధానమునందు కొన్ని సంస్కరణములు గావించిరి. అప్పటివరకును నగరములు చేసినవారి కాలుగాని, చేయగాని చేరినను మహమ్మదీయ శిక్ష విధానమును తద్దులేసి ఏడు మొదలుకొని వదులాలగు సంవత్సరములవరకు కఠిన కారాగారాన శిక్షలను విధించు వద్దతిని స్థాపించిరి.

నవాబ్ సిరక్-బి-ముల్క్ గారు మంత్రిగా ఉన్నప్పుడు 1833 లో నవాబు సమయముల పరిధియందా వారొక ఫర్మాన్ దివానుగారిచే విధించిన అంశమును విచారించిరి.

1794లో సిరియా మరణించుటలో మహమ్మదీయ న్యాయమునామకము వారు రాజపు యితో సరికి వారి రాజ్యమును పాడుచేయుట యేకా కాము పాల్పడి జరిపెను. 1813 నుండి మహమ్మదీయ న్యాయ విద్వంసయై పోయెడిది. ఆ సేవలోని పై వికులు జనము జరుగజేయుచున్నది దోచుకొనసాగిరి. వీరిలో ముగియూన్న న్యాయముండి (భమ్మలై వెడలివచ్చువారును, దోపిడి రుచిమరగిన మహమ్మదీయ పై వికులను చేరిరి. వారిస్రీలు హిందువుల స్త్రీల వర వేషములు చేసినాని దోడిగాండ్లతో జయలు చేసుచుండిరి. వీరిని తలంపగాను, హైకోర్టు న్యాయపరిపాలనచేసెడిది. వీరిని తలంపగాను, హైకోర్టు న్యాయపరిపాలనచేసెడిది. వీరిని తలంపగాను, హైకోర్టు న్యాయపరిపాలనచేసెడిది.

వడి గాముములయట్లును గోదలు కట్టుకొని, కావలివారిని పెట్టుకొని గాముములు బాధలు పడుచుండిరి. ప్రతి గాముములోను ఎత్తైన ఒక చెట్టుపై నవో లేదా పెద్దమేడపైన గట్టిన బురుజులపై ఎన్నంధముపై నవో పెట్టి యుండి ఏ ప్రక్కనుండి యైనను గుర్రపు దళములు వచ్చువచ్చుడు తేగుదుము కనబడినచో ఆ కావలిమనుష్యుడు గాముములకు తెలియవర గును. తన పై విక బలమున్నచో ఎదిరించు చుండిరి. లేదినో వ్రాకు వదిలి పారిపోవుచుండిరి. లేదా పిందరి వాయుకులు కోరినదాన్ని విచ్చి తమ మానములను, ప్రాణములను దక్కించుకొనుచుండిరి ఆకాలమున స్త్రీ పురుషులను భవిష్యత్తు బాధలకు మిరితేకుండెను.

పిందరిపై న్యాయము 1814లో 21,000 గుర్రపు దళము, 15,000 కాల్పులములు, 18 వోవులకందయ్యెను. 1816లో వారు ఉత్తర పర్వతాల్లో నగళాగములో వదిలిం దుర్గర దినములపాలు దండయాత్రచేసి 330 గాముములను దోచుకొనిరి. 6,7 వేల మందిని చంపి వారుదాని ముందుముగ్గురు

కొట్టి, మూలకీ కట్టు చుండిరి. సంవత్సరము 'బ్లెస్సెడ్ డిలీవరెన్స్' అను ఇంగ్లీషు గ్రంథకర్త యే వ్రాసినట్లు. కొంతకాలము వరకు ముతూరు ఇండియా వరకై వంపుమువారి ప్రభుత్వము వీరిని అరికట్ట లేకపోయెను.

ఈ పిందరి దండలు హైదరాబాదు రాజ్యమునందలి బయలుదేరి హైదరాబాదు రాజ్యమునందలి

వివిధ ప్రాంతముపై న తాళా ఆక్రమణలు గావించెను. విజాముగారి ప్రభుత్వము వీరిని ప్రతిరుటించ లేకపోయిరి. కంపెనీ రాజ్యము నందు పిందరిలు వచ్చినది ఇంగ్లీషు దిద్వంగుల ఇండ్లను తగులబెట్టి తాళావాసు తీసుకొని పోయిరి. గుంటూరులోనే ఇది జరిగెను. తుదకు III హెన్రీంగు ప్రభుత్వ గవర్నరు జనరలుగానున్న ప్లూడు పిందరిపై న యుద్ధము గావించి వీరిగుంపులను చెడరగొట్టెను.

పిందరిల తాళ తప్పిదను మార్గమునందు ప్రయాణికులను హతాశులచేసి వారికి కంఠముల కురిపాసి చంపు తగ్గుల, దోపిడీలతోగల తాళ మిలిమిరారు. వీరి సంగతిని కంపెనీ పరిపాలకులు చాలాకాలమువరకు పిచ్చిపైలేక పోయిరి. వీరిని పట్టుకొని అణచుటకు చాలా కాలము వచ్చెను. తమ రాజ్యమునందలి ప్రియోరములు జరుగుచున్నవని ప్రతినవత్సరము వేంకటాచారి అసహాయులై క ప్రయాణికులు దుర్మరణము పొందు చువచ్చును నంటి తమ క్రమముగా బయల్పడెను. 1831-1836 మధ్య జరిగిన విచారణ పరిశ్రమగా తగ్గుల ముతూర వాయుకులను పట్టుకొని గలిగిరి. వీరికిని దేశములోని జమీందారులకు జాగీరుదారులకు, గ్రామోద్యోగులకును సంబంధమున్నట్లు కూడా బయల్పడెను. కొంతమంది చిన్న సంస్థానాధిపతులకూడా వీరికి సహాయముచేసి దోపిడి సాయుధులమండి తాళములు పంపికొనుచుండిరి. ఈ తగ్గుల వాయుకులను పట్టుకొని విచారించి కొందరిని ఉరితీసియు, కొందరికి యావ జైలును వరకు శిక్షనువిధించియు యావేరములు జరుగకుండా కంపెనీ ప్రభుత్వమువారు తీవ్రమైన చర్యలు తీసికొనిరి. అంతట విచారణ తగ్గెను. రాజవాటలందు ఆయుధపాటులై జమీందారముగానే ప్రయాణికులైన నను, వరకుల పై నను, తాళావాసు తీసికొని పోవు పై విక

దళములపై ననుబడి దోచుకొను 'దాల్' యుజరింపంతులైన దోపిడిదొంగల దళములను అణచుటకై దేశములో వివిధ ప్రాంతములందు పోలీసు తాళా వేర్వేరుల పై విక పోలీసు బలముల సహాయమున ఆ ముతూర పట్టుకొని శిక్షించసాగిరి. కొంతకాలమునకే దౌర్జన్యములు తగ్గెను.

రంగముగానే ప్రయాణికులైన నను, వరకుల పై నను, తాళావాసు తీసికొని పోవు పై విక దళములపై ననుబడి దోచుకొను 'దాల్' యుజరింపంతులైన దోపిడిదొంగల దళములను అణచుటకై దేశములో వివిధ ప్రాంతములందు పోలీసు తాళా వేర్వేరుల పై విక పోలీసు బలముల సహాయమున ఆ ముతూర పట్టుకొని శిక్షించసాగిరి. కొంతకాలమునకే దౌర్జన్యములు తగ్గెను.

రంగముగానే ప్రయాణికులైన నను, వరకుల పై నను, తాళావాసు తీసికొని పోవు పై విక దళములపై ననుబడి దోచుకొను 'దాల్' యుజరింపంతులైన దోపిడిదొంగల దళములను అణచుటకై దేశములో వివిధ ప్రాంతములందు పోలీసు తాళా వేర్వేరుల పై విక పోలీసు బలముల సహాయమున ఆ ముతూర పట్టుకొని శిక్షించసాగిరి. కొంతకాలమునకే దౌర్జన్యములు తగ్గెను.

వారిమును తిక్కవీరులుకు అధికారి మరా
గా. కిమిగల్ కేసులను విచారించు ప్రధాన
అధికారి కొల్లాలు. ఆ సంస్థ సమునందరి
జిల్లాలో క్రమమైన వ్యాయస్థానము
లేకుండెను. పర్యటలు తమ బాకీలను రాబట్టు
కొనుటకు రోహిలాండు, అరబ్బులను వియో
గించి వారిచేత బలవంతముగా బాకీలు వసూలు
చేయుచుండిరి. అందుకొరకు వారు జరుపు
వర్కలు చాలాదౌర్జన్యపూరితములుగను, అక్రమ
ముగ ముండెను. ఆ కాలమున బలవంతాలచే
రాజ్యముగ ముండెను. విరవరాధులపైన
రోహిలాండు, అరబ్బులను జాలువారే వల

శ్రీ దిగవల్లి వెంకట శివరావు

యించుచుండిరి. దేశములో అంతాయముకల
విప్లవించి దోపిట్ట చేయుచుండిరి. జిల్లా
అధికారులు కూడా వారిని చూచి భయపడుచు
వారినుండి తప్పించుకొనుటకు పేనుపొందిన
దోపిడిగాండ్ల నాయకులకు పెద్ద మెల్ల
ములు లంచవిచ్చి బ్రతుకు జీవుడ యని
కాలక్షేపము చేయుచుండిరి. ఈ పద్ధతిని
నిజము గొల్పవలెనని వార్తలు ముండెను.

1821 లో ప్రధాన మంత్రియైన
సర్వాత్ మునీర్ షా ముల్క్ గారు హైదరా
బాదు వెగరములో దివాని అను పేరుతో
నొక క్రొత్త వ్యాయస్థానమును స్థాపించిరి.
అందులో హిందూసంఘముల సరిహద్దులను
తగవులు తీర్చుచుండిరి. 'తరువాత దానినే
దివానీ-బ-బుఖ్తూ' లేక హైకోర్టులని
చూర్చి, సివిల్ దావాలను విచారించు పద్ధతిని
స్థాపించిరి. అయితే అందులో మహమ్మదీయ
వ్యాయస్థానమును వియమించిరి.

1838 లో రాజా చంద్రాబాద్ గారు
దివాను పేర్కొనుటకు ముందగా "అదాల్-
బ-హాదర్" అను పేరుతో కిమిగల్
కేసులను విచారించుటకు వెగరములో నొక
క్రొత్త వ్యాయస్థానమును స్థాపించి తరువాత
దానిపేరు అదాల్-బ-అలియా లేక సీరి
కోర్టు అనియు మార్చిరి.

1846 లో సెర్వాత్ బి ముల్క్ గారు
మంత్రిగా ముందగా వ్యాయస్థానవా విధా
నమునందు కొన్ని సంస్కరణములు గావించిరి.
అప్పటివరకును వేరములు చేసినవారి కాలగానీ,
చేయగానీ చేరించు మహమ్మదీయ శిక్షా
విధానమును తద్దలచేసి ఏడు మొదలుకొని
పదునాలుగు సంవత్సరములవరకు కఠిన
కారాగారాన శిక్షలను విధించు పద్ధతిని
స్థాపించిరి.

సర్వాత్ సెర్వాత్-బి-ముల్క్ గారు ప్రధాన
మంత్రియైనప్పుడు 1833 లో మహి 18
గవనములు నిర్దేశించుచూ వారిక ఫర్మానా
నిజాముగారిచేత చేయించెను. అంతవరకు
జరుగుచుండిన పిల్లలను దానిపేరుగా విక్ర
యించుట వారమును పీడించుచు నిజాము
గారిచేత మరియొక ఫర్మానా జారీచేయించెను.
దేశములో విప్లవవిడిగా తిరుగుటకు కఠముల
కురిపానీ చంపు తగ్గులను, దోపిట్ట చేయు
బందిపోటు దొంగలను పట్టుకొని బహిరంగ
ముగా ఊరికియుటవలన వా బాధ కొంత
తగ్గెను.

శాంతిభద్రతలు

హైదరాబాద్ రాజ్యములోని సంస్థానా
ధిపతులను గూర్చి ఏమగుల పేరాస్థానము

హైదరాబాద్ రాజ్యమున అధికారులగున్న
చంద్రాబాద్ ప్రభువులు పీరిని వారియుట
లేదనియు ప్రాసవారు. హైదరాబాద్ లోని
ప్రజలందఱును అయ్యుధపాటులై మెల్లని
వారిని కొట్టి, నరుకుచువారు. ఏవారులో
చంపినా అదేగి దిక్కులేదని ప్రాసవారు.

ఉత్తర సర్కారులోని నిజాముగారి జవీరాం
దారులు చాలాదౌర్జన్యము చేసిరి పిందరిలు,
మరాటీ దండ, దేశమును కొల్లగొట్టుచుండె
నని, హైదరాబాదు రాజ్యమున ప్రతిదినము
బందిపోటు, దొంగజనులు అరుగుముండెనని,
రోహిలాండులను, దొంగలగుంపులు గ్రామ
ములను దోచుకొనుచుండెనని దిల్ గ్రామా
గారు తమగ్రంథమున ప్రాసవారు.

1794లో పిందరియా మరణించుటతో
మహారాష్ట్రలో అంతఃకలహములు హెచ్చెను.
వారు రాజ్యపు అంతలో నెలది వారి రాజ్యమును
పాడుచేయుట యేగాక తాము పొత్తి బంహిను
లై 0.1813 నుండి మహారాష్ట్ర సామ్రా
జ్యము విచ్ఛిన్నమై పోయెడిది. ఆ పేరిలోని
పై విక్తులు తీవ్రము జరుగక దేశముపై వజ్ర
దోచుకొనెనని. పిందరియగులూపాస్థ్యము
నుండి తమపై వెడలినచ్చినవారును,
దోపిడి రుచిమరగిన మహమ్మదీయ సైనికు
లును చేరిరి. వారిస్థితి హిందువుల స్థితి
పరే వేషములు చేసికొని దోపిడిగాండ్లతో
బయలు దేరుచుండిరి. పిందరిలోని పిందరిని
వ్యవహరించుచుండిరి. పిరు తెలంగాణము, పై
నను, రాయలసీమపై నను, ఉత్తర సర్కారుల
పై నను కూడా దండు చేరిరి వచ్చి దురాత్త
ములు చేయునెగిరి. 200 మొదలు 5000 వేల
వరకును గుంపులుగా బయలుదేరి

గ్రామములు దుండెను చేసి ఇండ్లు, తగులపెట్టి,
స్థిలము చేరచి, పురుషులను చిత్రహింసలు
చేసి దనము దోచుకొనుచుండిరి. పిరికి భయ
పడి గ్రామములను పట్టుకొని, గోదలు కట్టుకొని,
వాని వారిని పట్టుకొని గ్రామస్థులు బాధలు
పడుచుండిరి. ప్రతి గ్రామములోను వైతలపడక
తెట్టుపై నవో లేదా పెద్దమేదలైన గట్టిన
బురుజులపై వస్త్రంధముపై నవో పక్కయిండి
పై ప్రక్కనుండి దొనము గుర్రపు దళములు
వచ్చునప్పుడు శత్రుదము కుట్రచేసి అ
కావలమిప్పుడు గ్రామస్థులకు తెలియవర
చును. తగిన సైనిక బలమున్నచో ఎదిరించు
చుండిరి. లేనిచో ప్రాకు పడిరి సరిపోవుకాం
డిరి, లేదా పిందరి నాయకులు కొరిససాము
నిచ్చి తమ మావములను, ప్రాణములను దక్కిం
చుకొనుచుండిరి అకాలమున స్త్రీ పురుషు
లను భవించిన బాధలకు మితిలేకుండెను.

పిందరిపై వ్యయము 1814లో 21,000
గుర్రపు దళము, 15,000 కాల్పులములు,
18 తోపులకందయ్యెను. 1816లో వారు
ఉత్తర సర్కారులలో సభాగములో పదికొం
దున్నర దినములపాటు దండయాత్రచేసి
339 గ్రామములను దోచుకొనిరి. 6,7 వేల
మందిని చంపిరి. వారు దానివధముయొక్క
బాధలను తెలిసికొనిరి. వారు గుంటూరు జిల్లాలో
విపరీతమైన దౌర్జన్యములు చేసిరి. వారి బాధ
లకు భయపడి స్త్రీలు, పిల్లలు కొందరు ఇండ్లు
దగల బెట్టుకొని అందులో పడి చచ్చిపోయిరి.
చెరచబడిన స్త్రీలు బావులలో పడి అత్యపాత్యులు
చేసికొనిరి. కొందరి స్త్రీలను పిందరిలు పట్టు
కొని తమ తోటిసికొనిపోయి బానిసలుగా అమ్మిరి.
కొందరు కృష్ణలో పడి చచ్చిరి. పిందరిలు చేయు
చిత్రచర పర్ర దాడితనములు. కొందరి చేతి
తగ్గుగుడ్డలచుట్టి నిప్పు అంటించిరి. వేళ్లలో
గడ్డ, వెలుగుచ్చిరి. కారమును, పేడి బూడిదను

వారిమును, హిందూలను, ముస్లిములను
ప్రతిహింస లేకపోయెడిది. కిమిగల్ రాజ్యము
నందు పిందరిలు వచ్చినది ఇచ్చి ము షిక్కులను
ఇండ్లును తగులపెట్టి బాధానామ తీసుకొని
పోయిరి. గుంటూరులోనే ఇది జరిగెను. తుదకు
హైద్రాబాద్ ప్రభువు గవర్నరు జనరలుగానున్న
స్కూడు పిందరిలపై వ యుద్ధము గావించి
పిరిగుంపులను వెడలగొట్టెను.

పిందరిల బాధ తప్పినను మార్క మునందు
ప్రయాణికులను మోసగించి వారిలో వారి కంఠ
ముల కురిపానీ చంపు తగ్గుల, దోపిడి దొంగల
బాధ మితిమీరెను. పిరి సంగతిని కంపెనీ
పరిపాలకులు చాలాకాలమునవరకు కనిపెట్ట లేక
పోయిరి. పిరిని పట్టుకొని అగ్రదుటకు బాధా
కాలము వచ్చెను. తమ రాజ్యమునందు దిట్ట
మోరములు జరుగుతున్నవని ప్రతిసంవత్సరము
చేంకొంది అసభయ్యలై 3 ప్రయాణికులు
దుర్మరణము సొందు చువారును నంగతి కను
క్రమముగా బయల్పడెను. 1831-1836
మధ్య జరిగిన విదారణ పరిణముగా తగుల
ముతాల వాయుకులను పట్టుకొని గరిగిరి, పిరి
కిని దేశములోని జవీరాందారులకు తాగిరుదారు
లకు, గ్రామోద్యోగులకును సంబంధమున్నట్లు
కూడా బయల్పడెను. కొంతమంది చిన్న సంస్థా
నాధిపతులు కూడా పిరికి సహాయముచేసి దోపిడి
సాములోనుండి బాధములు పొందికొనుచుం
డిరి. ఈ ధర్మం వాయుకులను పట్టుకొని విదా
రించి కొందరిని ఊరినీయు, కొందరికి యూవ
క్షేపము వరకు శిక్షను విధించియు యూవేర
ములు జరుగజుండా కంపెనీ ప్రభుత్వమువారు
తీవ్రమైన వర్కలు తీసికొనిరి. అంతట పిందరి
తగ్గెను. రాజబాటులందు ఆయుధపాటులై జవా

రంగముగానే ప్రయాణికులపై నను, పర్యటల
పై నను, బాధానామ తీసికొని భావు సైనిక
దళములపై ననుబడి దోచుకొను 'దాకా'
లముబలవంతులైన దోపిడిదొంగల దళములను
అగ్రదుటపై దేశములో వివిధ ప్రాంతములందు
నెలీను కారాం వేర్యరచి సైనిక సరిహద్దు
ముల సహాయమున ఆ ముతాలలను పట్టుకొని
శిక్షించసాగిరి. కొంతకాలమునకే దౌర్జన్యములు
తగ్గెను.

నిజాంరాజ్యంలో వాణిజ్య పరిశ్రమలు, రాకపోకలు, రవాణాలు

బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో వర్తకము చేయుటకు వచ్చినప్పటికీ దేశమున రవాణాలు జరుగునట్లునలు తయారగుచుండెను. ఈ దేశపు పారిశ్రామికముల తయారుచేయు వస్తువులు చాలా అందుముగానుండి ముప్పికగలవై పాశ్చాత్యదేశములందు చాలా విలువల కమ్ముడు పోవుచుండెను. అందువలన పాశ్చాత్య వర్తకులు బంగారము విచ్చి ముముస్తువులు వస్త్రములు కొని ఎగుమతి వ్యాపారము చేయుచుండిరి. మనదేశములోని రాజులను మఱులను వాక్యించి, తాముకట్టు మౌక్తమే వ్యాపారము చేసేకాదు పాశ్చాత్యులు పొంది తమకు చాకగా వస్తువులు విచ్చునట్లు చేశారు పారిశ్రామికము విచ్చుచుండుచు నీడింపగలిగిరి.

ఈ దేశములోని పై వికలుకు క్రమ శిక్షణము లేనందున 1757 లో జరిగిన ప్లాస్సీ యుద్ధముతోను ఇతరయుద్ధములలోను క్రమ శిక్షణముగలిగి ఇంగ్లీషు పై వికలుకు ముఖ్యముగా మన సేనల పోడించగలిగిరి. అదిగాక మన రాజులు మఱులు ఒండ్రులతో పోరాడుకొనుచున్నందున ఇంగ్లీషువారు మన పై వికలుకే తగ్గిరుచేసి రాజులను మఱులను ఒకరిపై చాకరిని ప్రేరేపించి ముఠముగ రాజ్యాక్రమణ తమ వ్యాపారము మరింతలాభకరముగా చేసేకాదు మార్గములవలంబించిరి.

వర్తకలాభములతో పాటు ఉద్యోగుల ఉత్తమంజనములను లంచములద్వారా దోపిడి చేయుట వలనను కట్టకొంది పొమ్ము ఇంగ్లాండుకు తరలించగలిగిరి. వారి అభ్యున్నత వశముచేత ఆ సమయమునవలె అవిరి యంగ్లములు ఇంగ్లాండులో వెండి అనేక పరిశ్రమలకు ఉపయోగపడినవి. అంతట హిందూదేశపు తేలి పని వాండ్రకు పోటీగా ఇంగ్లీషు యంగ్లములపై న తయారైన వస్తువులను ఇంగ్లీషువారి దేశమునకు తెచ్చి విక్రయించు పోటీవ్యాపారమును ప్రారంభించిరి. తమ రాజ్యాధికారములను పలుకులించి ఈదేశపరిశ్రమలను వాణిజ్యము చేసి తమ పరిశ్రమలను వ్యాపారమును అభివృద్ధిచేసుకొనుటకేమియోగించగలిగిరి. ఇట్లుకట్టు మఱుగా అరిక వ్యవస్థ తారుమారైనది. ఉదాహరణమునకు 1816 వాటికి కూడా భారతదేశములో తయారైన వస్త్రములు దేశములోని ప్రజలందరికి పరిపూర్ణ అలులందగాఉపయోగపడుచు నుండునట్లు 16594 - 38 నవరముల విలువగల వస్త్రములు ఎగుమతియై నట్లు ఇంగ్లీషువారి లెక్కలవలన తెలియచున్నది. 1825 వాటికి చాకా మఱులను ఎగుమతి వ్యాపారము పూర్తిగా అగిపోయినది. మధ్య భారతములో పారిటీకర్ విజయంగా నుండిన కెన్యన్ విర్మిన్సన్ గారు హైదరాబాదు రెసిడెంటుగానుండిన ప్రజలుగారికి - 1838 లో వ్రాయుచు వేతగావులు తిని

అప్పుచున్న చేతిపని పరిశ్రమలు మౌక్తము నిలిపినవి. ఉదాహరణమునకు ఉత్తర హిందూస్థానములో వలసే తెలంగాణములో కూడా "చిత్రి" అను వెండిపూత వాడవస్తువులు చేయుదురు. కాగి, తగరము, తురువాగము, వీసము - కలిపిన వలసలతోను తమల పాకుల పల్లెములు, పాతలు, వీకిదాములు మొదలైన అనేక విధములైన సామానుల తయారుచేసి దానివీడ చిత్ర చిత్రములైన వాడీలు చెక్కుదురు. వెండిపూత పూయుదురు. ఇది అతి సుప్రసిద్ధమైన పని. పనివాడు తన కలా కౌశలము ప్రదర్శించి ఎంతో మెచ్చుదీగా వెచ్చి ధనములు కమ్మినది లా టాక్సాటిగా తయారుచేయువలసిచే గాని ఇది యంగ్లములపై న పందలకొందిగా తయారుచేసి ముంచెత్తుటకు వలెన పరిశ్రమ కాదు. అందువలన నీ పరిశ్రమ తెలంగాణములో నేటికిని నిలిచియున్నది.

రాకపోకలు - రవాణాలు

పెనర్షియరు ఆను (పెని దేశపు వైశముల వర్తకుడు 1636-1662 మధ్య ఆరుపార్లు తూర్పు దేశములలో ఎక్కడ నము చేసి భారతదేశమునందు కూడా ప్రయాణము చేసినాడు. అతడు మారతముండి విజయము చక్కవర్తి రాజధానియైన ఆగ్రా

శ్రీ దిగవల్లి వెంకటేశ్వరరావు

నగరమునకు 40 మైళ్లు ప్రయాణమనియు, దానికి 40 లేక 45 రూపాయలు ఖర్చు అగుననియు, మారతముండి గోలకొండకు కూడా అంతదూకమనియు, ప్రయాణమున కంత ఖర్చు అగుననియు వ్రాసినాడు. ఇంతే కాక మారతముండి ఆగ్రా కొక మార్గమున 339 క్రోసుల దూరమనియు, ఇంకొక మార్గమున 415 క్రోసుల దూరమనియు అతడు చెప్పియున్నాడు.

పెనర్షియరు మారతముండి పైరా పింజర్నారు, బాలాబాదు, బారంగాబాదు అప్పీ మార్గమున గోలకొండ మల్తుమగారి రాజధానియైన గోలకొండ - హైదరాబాదుకు 324 క్రోసుల దూరమని వివరించి పింజర్నారుండి గోలకొండకు మరియొక మార్గమున్నదని కూడా చెప్పినాడు. ఆగ్రా నుండి బాలాబాదుకును, అక్కడనుండి గోలకొండకు మార్గమున్నదనియు చెప్పినాడు. అతడు గోలకొండనుండి మచిలీంధరుకు ప్రయాణముచేసి యుండెను. గోలకొండ నుండి కొత్తేరు వచ్చెనుగని దగ్గరకు మఱు

బాబయొకటి పేర్కొనబడినది. కడప కదిరిలో తిరుపతి రాజులకు పేర్కొనబడినది. పడువేడవ శతాబ్దమువాటి గ్రంథమైన తుకమృతిలో విజయనగరమునుండి కాంచీ పురమునకు పోవు బాబు చెప్పబడి యున్నది. రాచర్ల పై పీఠముతో గుత్తి, మునెముడుగల మధ్యనున్న బాబయొకటి, యువోలింము, పోరుమామిళ్ళ, జర్నెవోలు, కంభముల మీదుగా పోవుబాబు యొకటియు వివరించి యున్నది. బందరునుండి కోవిలకొండకును, కోవిలకొండనుండి కంపిలిపి పోవు బాబు యున్నట్లు రసీ అహమ్మదు వీరాజు వ్రాసి యున్నాడు.

Third Dynasty of Vijayanagara
Dr. N. Venkataramanayya.

ఈ బాబులు కంకరనేరనివావు. ఎక్కడ, గుర్రములు ఎదిరించుటవలన, మునుష్యుల రాకపోకలవలన చరిగిన మార్గములే. ఆ బాబు ముఖ్యమునుబట్టి విగని, మునుష్యుల తండ్రి నమూనాలుగానును, గుంపులమోయు బావిళ్ళలోను ఉంచి తీసుకొని పోవుచుండిరి. ఎక్కడెక్కడను, కంకరగడించునను కంట్లముల జతలో పరుకులను ఉంచించడం వలన కొందరి జంతువుకానిదే దిగులులుగా తీసికొని పోవుటవలన పరుకుల చాకా చాలా భారీగా జరుగుచుండెనని కావనములవలనను, పాశ్చాత్యుల రచనలవలనను కూడా స్పష్టమగుచున్నది. శ్రీకృష్ణ దేవరాయలవారు రచించిన అముక్తమాల్యదలో కూడా ఇట్టి దిగులుల దారిదోపిడి గాండ్రవలన భారతదేశము వర్ధింపబడినది. ఆ కాలమున ముఖ్యమైన పూర్వలో వెంటలు జరిగి దేశములోని ఇచ్చి ప్రక్కలనుండి వర్తకులు తమ పరుకులను తెచ్చి విక్రయించుట ఆచారముగా నుండెను. పడువేలినిదన శతాబ్దమువాటి హంసనిశితో రాబులపీఠులలోను, తెలంగాణములోను, ఉత్తర పర్వతలలోను, మైసూరు, అమిళనాడు ప్రాంతములలోను కూడా యిట్టి పంతులు జరుగు ముఖ్య పట్టణములు రమారమి రెండువందలు విన రింపబడియున్నవి.

1825 నుండి నలుండేండ్లు హైదరాబాదు రాజ్యములో గొప్ప యుద్ధోగము చేసిన మెదోను తెలులరు ఆను వాయన 1825-29 మధ్య బొంబాయి, పూనా, అహమ్మదాబాదు నగరము, భారంగాబాదు మధ్యను బారంగాబాదు, బాసె, గుల్బర్గా (కలబిరి), దండూటి, హైదరాబాదుల మధ్యను, హైదరాబాదు, పరేందా, సదాశివ పేలం మధ్యను, బొంబాయి, పూనా, బోలా పూర్, పంజుర్, ము, పామినాబాదు, ఏర్నేరీ సదాశివపేలం, హైదరాబాదు మధ్యను గల మార్గములను తన స్వీయచరిత్రతో వర్ధించి యున్నాడు. అతడు గుర్రమునెదను, వెల్లకి రోను ప్రయాణము చేసినాడు. ఆయన కవించిన 'తూర్పు ప్రాంతాల పంతులు'లను నవ

అందుకంటే మిగిలిన వరుసకు 1594
- 38 వరకు విలువలు వ్రస్తమని ఎగు
మరియ్యే వస్తువు ఇంగ్లీషువారి తక్కువవలన తెలియ
చున్నది. 1825 నాటికి దాకా మజిలీమల ఎగు
మతి వ్యాపారము పూర్తిగా ఆగిపోయినది.
మధ్య భాగములో పారిటీకర్ ఏజెంటుగా
మండిన కెప్టెన్ విలియంస్ గారు హైదరా
బాదు రెవెన్యూగానుండి ప్రజలుగారికి -
1838 లో వ్రాయుచు నేతగాంధ్రు లిచ్చి
గాంధ్ర ప్రాంతానికి తిరిగిపోయినారు. మనము యింత
మూల పై నేమి మూలబట్టంమీ యాదేశము
లోనికి తెచ్చి ముంచెట్టి చేసినందువలన ఈ నేత
గాంధ్రు వోటి అప్పుమను మనము పడగట్టి
వాము' అని అపరిమిత పుష్పముగా వివరించి
వాడు.

(Hyderabad Residency Records Vol.
394 పుట 73)

ఈ అన్యాయపు పరిస్థితి దాపురింపక
పూర్వము వివాదు రాజ్యములోని ధారంగా
వాడు పైతాను జిల్లాలో పరిగంచుం
నేతయు వాండరులో దాకా మకీమల్ పేజీ
లిసులలో తులతాగు మజిలీను వ్రస్తమని
పరిశ్రమయు వ్రాస్తోమనెదను. మచి
లందరు మండి కాలికోలను, ఉత్తర నరారాం
తూర్పు కెప్టెన్ తయారైన వ్రస్తమని
లను ఎగుమతి చేయబడుచుండెను. ఉచ్చి
కలెక్టు పట్టు తివారీలు ధారంగావాడ
లోనేయునుండిరి. హైదరాబాద్ నంబ్లాన
మూలో వరంగల్ ఇంపజానాలు తివారీలును
ప్రెసిడెన్సీ కెప్టెన్. నావి 1851లోండుమూ
జరిగిన పదార్థమునుకు పంపిరవినచో అ నాటికి
కూడా అవివేకవాండు, ఎంత ప్రెసిడెన్సీ నెంబ్లాన
తెలియగలదు. మూలము పట్టును కలిపినేసిన
'మప్రె' అను నొకతరవా బట్టును హైదరా
బాదులోను గద్వాల నంబ్లానములోను వేయ
నుండిరి. 'బుచ్చురు' పట్టు బట్టులను వరదొట్టు
వారాయబాపేలు, మట్లాడ్ల, వాపనపర్తి, కరిం
నగర జిల్లాలోని మూడవపురంలో వేయ
నుండిరి. ఇందరు విజానాబాద్ వేడక
హైదరాబాద్ లోను మహబూబ్ నగరుకు వది
మైళ్ళ దూరములోనున్న కోయిలకొండలోను
కాగితములను తయారుచేయు నుండిరి. వరం
గల్లు, కొనవనము, ధ్రుము, తిందుర్తి, కొమర
మెల్లి, విర్జుల, జగత్పూరి, అనంతగిరి, తింగిం
పల్లి, విజానాబాదు మొదలగు స్థలములలో
ఇరుము కరిగించి ఇనుప పానాముల తయారు
చేయుచుండిరి. ఇల్లిందల, ఇల్లెపాపట్టుం, కోనా
పురము, చింతపేట మొదలగు ప్రాంతములలో
కూడా ఉక్కు పరిశ్రమ యుండెను. హైదరా
బాదు, గద్వాల, వనపర్తి, కొల్హాపురములలో
1890 వరకును కూడా కత్తులను తయారు
చేయుచుండిరి. గద్వాలలోను వనపర్తిలోను ఆ కాలమున మార్గములందు దొంగల
మంది తుపాకులను తయారుచేసి 20-00లు
లు మొదలు 60-00 వరకు ఖరీదుకు
అమ్ము చుండిరి.

(చూడుచు చీట్ గాని, సురవరము ప్రకాశ
రెడ్డి గారి ఆంధ్రుల పాఠశాల చరిత్ర పుటలు
443, 444)

ఆ తోటలో పామాన్యపు నీర ఖరీదు విజయనగర సామ్రాజ్య కాలమున మన
రెండు రూపాయలుండెను. ముద్రుడుమైలకు
పనికివచ్చు 1-1/2 గజములలోను 13 రూపా
యలమొదలు 45 రూపాయలువరకునుండెను.
'కలబట్టు' చే నేమి 15 గజముల తం
పాగా ఖరీదు 5-00 రూపాయలు ఉండగా
3 గజముల 'కీనకా' మారు రూపాయలకు
తక్కువకు దొరకకుండెను. ఇంగ్లీషు పర్లకురి
అపూర్వపు సమకులను ఎగుమతి చేసి నూటికి
మూలము తొమ్మిది అంశముతో అమ్మకొను
చుండిరి. ఈ రేణికు పరిశ్రమలన్నియు పైన
జెప్పిన పంథావలన పూర్తిగా క్షీణించి
పోయినందున, ఇంగ్లీషువారికి నేతగాంధ్రులను
మరియు మిగిలిన వరుసకు 1594 వరకు

మధ్యను, హైదరాబాదు, పరేందా, నంద్యాల
పేటల మధ్యను, తొంబాయి, పూనా, ధోలా
పూర్, చంద్రగిరి, పానినాబాదు, ఏర్నే
నంద్యాలపేట, హైదరాబాదు మధ్యను గల
మార్గములను తన స్వయంచరిత్రతో వర్ణించి
యున్నాడు. అతడు గుర్రముమీదను, పల్లకి
లోను ప్రయాణము చేసినాడు. అయిన
భవించిన 'జుం బుచ్చుకొనిన పంతు'లను వన
లలో వాపురమునుండి హైదరాబాదుకు
రాకపోయి అరుగు బాటలను, వాని స్థితి
గతులను వర్ణించినాడు.

1830-31 మధ్య చెప్పవల్లగుము
లను, ముప్రము కోర్టులో ఇంటిరు పేటరు
తేక తెలుగు తిరుమాయిచేయు యుద్ధ్యగము
చేసిన ఏమగుం ఏరాస్యమయ్యగారు కాశీ
య్య తకు బదులుదేరిరి. చెప్పవల్లనుండి
తిరువక్కాదు, దిగువ తిరుపతి, కడప,
అహోబిలము, శ్రీశైలము, హైదరాబాదు వోలు, తాపల్లి, మేటపాలెం, చివగంజాము,
మేడిపల్లి, యాదాదాపు, విజ్జల, అదీలాబాదు, అమ్మపల్లి, కరేడు, పంబలపల్లి, బుర్రా
యరవాపురముల మార్గముననే కాశీ, మెర్నాదు, ముప్రబోలు, గూడూరు, నాయుడి
ప్రయాగ, గయకే, త్రములను దర్శించి కల పేట, మళ్ళూరుపేట, గుమ్మడిపూడి, తిరు
కత్తాకునాయి అక్కడనుండి కిటకము వచ్చి వళ్ళూరు మీదుగా చెన్నపట్టణము తిరిగివచ్చిరి.
జగ్గారయ్య తన పేరి గంజాము, బరంపురము ఏమి పల్లకిలో ప్రయాణము చేసిరి. వీర
శ్రీకాకుళము, విజయవరము, సింహళము తమరెండు మారులనుండి తినుకొనిపోయిరి.
అనకాపల్లి, పక్కపల్లి, పిల్లపురము, పెద్దా తాము ప్రయాణము చేసిన మార్గమునందల్ల
పురము, రాజాగరము, రామపేర్, యరము, బాలం స్థితిగతులు తాము చూచిన పూర్వము
వాడవల్లి, ఆలంబ, ఏలూరులమీదుగా మచి ప్రజల స్థితిని వర్ణించినారు. (కాశీయ్య
బందరు చేరి అక్కడనుండి కనగం, నంద చరిత్ర 3 వ ముద్రణము 1941)

నీటి ప్రవాహం విజృంభిస్తోంది

కావలసినది :
నీటిపంపు, సోడా గిట్టం, గ్లాసు.
ఎందుచేత?
ఇది 'ఫ్లూయిడ్ ఆంప్లీఫయర్' పూర్తి
నీటిలో నోరు నింపుకొని, గ్లాసు ద్వారా
నీటిని ప్రవహింపజేసి పంపు ద్వారా పడే నీటిని
గుడ్డుకొనేట్లు చేయండి (చూడుచూడండి)
ప్రవాహం ప్రక్కకు వెళ్ళేదేమిట.
పంపునీ గ్లాసులో పడుతుంటే, గిట్టం
ద్వారా పడే నీటి దాని మార్గాన్ని మార్చివేసి,
గ్లాసులో పడే నీటిని ప్రవాహం చేయి

1838 లో వాయువు పరిశోధనకు గాంధీ పీఠికాదికాదు. మనము యంత్రములపై చేసిన మూలబుంబు యాదేములోనికి తెచ్చి ముందరికి చేసినందువలన ఈ వేర గాంధీ వంటి అభ్యుదయ మనము పడగట్టి బాము' అని అవసరించి వున్నందుగా వివరించి వాడు.

(Hyderabad Residency Records Vol. 394 పుట 73)

ఈ అభ్యుదయ పరిస్థితి దాపురించక పూర్వము విజాపూ రాజ్యములోని డెరంగా బాదు పైతామ కిల్లాలో పరిగెంచుల వేతయు వాండెబులో డా మకీమర్ ముఖి తినులతో తులకూగు ముఖిమ వస్త్రముల పరిశ్రమయు వ్యాపారముండెను. ముఖి లందరు ముండి కాకిలము, ఉర్దూ నరాలుల తూర్పుకొప్పిలో తయారైన వస్త్రము లను ఎగుమతి చేయబడుచుండెను. ఉప్పు కలబట్టు పట్టు తివాచిలు ఖరంగబాద్ లోనేయునుండి. హైదరాబాద్ వంపున ములో వరంగల్ ఇంపాళాలు తివాచిలను ప్రసిద్ధి కెక్కినవి. వావి1851లోండుబాలో జరిగిన ప్రదర్శనమునకు పంపినవనో ఆ నాటికి కూడా అవింకతాబుండెనో, ఎంత ప్రసిద్ధి చెందెనో తెలియగలదు. మూలము పట్టును కలిపినేసిన 'మసా' అను నొకతరవా బట్టును హైదరా బాదులోను గద్యాల సెంట్రములోను వేయూ నుండి. 'టప్పురు' పట్టు బట్టులను వరంగల్, వారాయలపేట, మల్లాడ, వానపర్తి, కరీం నగర్ కిల్లాలోని మార్కెట్లలో వేయూ నుండి. ఇందరు విజాపూబాద్ పైటో హైదరాబాద్ లోను మహబూబ్ నగరుకు పని మెచ్చి దూరములోనున్న కోయిలకొండలోను కాగితములను తయారుచేయూ చుండి. వరంగల్, కూపనముద్రము, తిందుర్తి, కొమర మెల్లి, విర్కూల, బగత్పూ, అవంతిగిరి, లింగం పల్లి, విజాపూరాదు మొదలగు పట్టణములలో ఇరుము కరగించి ఇంపా పామలను తయారు చేయూచుండి. ఇల్లిందల, ఇల్లిందలపట్టు, కోవా పురము, వింజుపేట మొదలగు ప్రాంతములలో కూడా ఉక్కు పరిశ్రమ యుండెను. హైదరా బాదు, గద్యాల, మమర్తి, కొల్లాపురములలో 1890 వరకును కూడా కత్తులను తయారు చేయూచుండి. గద్యాలలోను మమర్తిలోను మంచి తుపాకులను తయారుచేసి 20—00ల లు మొదలు 60—00 వరకు ఇరుకులు అమ్ము చుండి.

(మాదుకు పీల్ గాని, మరవరము ప్రతాప రెడ్డి గారి అంధుల పాఠిక చరిత్ర పుటలు 443, 444)

ఆ రోజులలో సామాన్యపు పీర అరీదు రెండు రూపాయలుండెను. ముద్రుడుమైలకు పనికివచ్చు 6—12 గజముల తొల 13 రూపాయలు మొదలు 45 రూపాయల వరకునుండెను. 'కలబట్టు' చే చేసిన 15 గజముల తొల సగా అరీదు 5—00 రూపాయలు ఉండగా 3 గజముల 'కీకల' మారు రూపాయలకు తక్కువకు దొరకకుండెను. ఇంగ్లీషు వర్కకురి అభ్యుదయ నకుకులను ఎగుమతి చేసి మూటికి మూడున్నె లాభముతో ఇంకోరో అమ్ముకొను చుండి. ఈ దేశీయ పరిశ్రమలన్నియు పైన చెప్పిన సందర్భములలో పూర్తిగా క్షీణించి వానమూలమొసెను. ఇంగ్లీషువారికి చేతగానికొచ్చి

క్రమం దూరవర్తియు. గోలకొండనుండి పరిశీలించుటకు పోవు మార్గములకు ఎత్తయిన కొండలను దుందువలన ఇండ్లలో (ప్రయాణము చేయుటకు పీలులేదనియు వ్రాసెను. నరారతునుండి గోవా పట్టణము వకు 61 క్రమం దూరమనియు, అక్కడ నుండి తివాపురమువకు 85 క్రమం 9 దినములలో ప్రయాణము చేయవచ్చు ననియు, తివాపురమునుండి గోలకొండకు 100 క్రమం దూరమనియు, అదికూడా 9 దిన ముల ప్రయాణమనియు వ్రాసియున్నాడు. టెనరీయులు మచిలీంధరు నుండి కండుకూరు గూడూరు పురికల్ (ప్రత్యేక కావేరి) ముద్రామార్గమున గండికొటకును, అక్కడనుండి తిరుపతి మార్గమున గోల కొండకును పోవుటలను వర్ణించివాడు. ఇట్లా కామున ఆంధ్రదేశమునందు నడంపక్కలకు రాజాక మార్గము లుండెను. అయితే అది నేటికాలమువలె కంకరచేసిన మంచి బాలులు కావు. సంకన్నులు 'కలకేలో' క్రయాగ్రహము చేయూచుండి. కొప్పగొట్ట ఎడ్లబండ్లు నడుపుమగాని వాచొట్ట నది నడువచ్చు. నరకులను 'లొకొంది' ఎడ్లపై నగాని కంకర గాడిదలపై నగా రెండు ప్రక్కలను చేదాదు పట్టు పీపులపై వేయబడిన సంకర జరక యుండెనుకులను చేసి తీసికొనిపోవుచుండి. ఈ సంకర జరకను అనెను నంతులనియు కంటములనియు పేర్లు. ఇట్లు సందకొంది వేలకొంది బంతువులపై న నీ నుకులలను రవాణా చేయు తివాచిలు వడుపువారి దొక పిడ్డ లాభకరమైన వ్యాపారముగను వృత్తిగ నుండెను. అందులో లంబాడిలు మగలిల (లింబాలి—మొదలైతే) వర్ణములవారు ఉండిరి. వీరిలో ధనవంతులు, బలవంతులు నుండిరి. అక్కొక్కప్పుడు దొక బిరారువారికొక బిరారు ఎదురైనచో ఒకరికొకడు దొర పిన్కక తగవులు పెట్టుకొని పోరాడుచుండుననియు ఈ తగవులను తీర్పులు కాదేవుననే నెల రాజులే దొక్కముకలిగించుకొనవలెననియు చెప్పెను. అక్కొక్క ఠకమునకును నొక్కొక్క బిరారువారు తీసికొని పోదురుగాని ఇంకొక నరుకు రవాణా చేయరు.

ఆ కాలమున మార్గములందు దొంగల దోపిడి జరుగుచుండినందున పీర వాణా చారికి ఆయుధపాణులైన పై పేకులు వహియ ముండిరి. మార్గములు కూడా అయుధ పాణులైన గుర్రపు రోతులను కాలిబలులను వహియము తీసికొనిగాని ప్రయాణము చేయకుండిరి.

విజయనగర సామ్రాజ్య కాలమున మన దేశమునకు వచ్చిన పోర్చుగీసు దేశీయులగు 'పేయసు' విజయనగరమునకును, తక్కిలా నకును మధ్యగల బాలును వర్ణించివాడు. పోర్చుగీసా విజయనగరము, పులికాటుల మధ్య ఒక బాలుయున్నదని వ్రాసిరి. ఆ కాలపు శాసనములు దెక్కనుకు తూర్పు ప్రయాణ ప్రాంతములకు రాజాకలుండినట్లు తెలుపు చున్నవి. రోళ్లనుదుగు శాసనము అక్కడి కొండ శివుమకుండా పోవు మార్గములను వివరించినది. అది పులివెండగండి సెండ్లి మర్రి—మొదలగు వూళ్లనుకుగానొప్పుచుండి నది. కై పీయలులో కాకి రామేశ్వరముల

రాజవరలు ఎరుగు బాలులను, వాని పీఠి గతులను వర్ణించివాడు.

1830—31 మధ్య చెప్పపట్టణము లోను, ముస్లిము కోర్టులో ఇంటకు పీలుకు తేక తెలుగు తిర్మమాలచేయు యుద్ధ్యగము చేసిన ఏమగుం పీరస్వామయ్యగారు కాకి య్యాళకు బయలుదేరిరి. చెప్పపట్టణముండి తిరువళ్లూరు, దిగువ తిరుపతి, కడప, అచోదలము, శ్రీరైలము, హైదరాబాదు పోలు, రావట్ల, మేపాళిం, విజయవాడ, మేడిచర్ల, యాడవాయి, విర్కూల, అదిలాబాదు, అమ్మపల్లి, కరీడు, నంబలకూర్లు, యరనాపురముల మార్గముననే కాకి, మెల్లూరు, మమర్తి, గూడూరు, వాయుడి ప్రయాగ, గయకేల్ల ప్రములను దర్శించి కల కల్లాకుపోలు అక్కడనుండి కలకము వచ్చి వరంగూరు పీడుగా చెప్పపట్టణము తిరిగివచ్చిరి. జగన్నాధయ్యాతచేసి గంజాము, జరంపురము పీడు పల్లకిలో ప్రయాణము చేసిరి. వీర క్రీడాకులను, విజయనగరము, సింహాచలము తమవెంట మారుమందిరి తినుకొనిపోయిరి. అవకాపల్లి, పక్కపల్లి, పీటాపురము, పెద్దా తాము ప్రయాణము చేసిన మార్గమునందల్ల పురము, రాజ్మంగరము, రామరేండ్లదవరము, బాలు పీఠిగతులు తాము చూచిన వూళ్లను, వాడపల్లి, అవంట, ఏలూరులపీడుగా మచిలి ప్రకల పీఠిని వర్ణించివాడు. (కాకియ్యాళ బందరు చేరి అక్కడనుండి కవగల, చంద చరిత్ర 3 వ ముద్రణము 1941)

నీటిప్రవాహం విజ్ఞాన వీధి

కావలసినవి :
 నీటికంపు, సోదా గొట్టం, గ్లాసు.
 చేయవలసినది :
 నీటితో పోరు నింపుకొని, గొట్టం ద్వారా నీటిని ప్రసారం చేసిన వంపు ద్వారా వడి నీటిని గుట్టుకొనేట్లు చేయండి (బొమ్మ చూడండి). వంపునీడు గ్లాసులో వదుతుంటే, గొట్టం ద్వారా వడి నీడు రాని మార్గాన్ని మార్చితే, ప్రక్కనే మరొక గ్లాసులో వదులుతున్నది.
 ఎందుచేత?
 ఇది 'పూయిడ్ అండ్స్ థియరీ' మూల విధి నుండి వచ్చినది. ఈ మూలము ప్రకారం అలసిన మన నీటి ప్రవాహం లంబైన నీటి ప్రవాహాన్ని (వక్రము నెట్టి వస్తుంది) 'వెల్క్రా విక్స్'లో అలసిన మన ప్రవాహం లంబైన ప్రవాహాన్ని ప్రకాశితం చేస్తుంది.
 —బాబ్ బోస్